

فهرست

FILM	پاسخ	درسنامه و سؤالات	
88 min	۱۲۲	۶ تا ۲۴	فصل اول: فیزیک و اندازه‌گیری
113 min	۱۲۸	۲۵ تا ۵۶	فصل دوم: ویژگی‌های فیزیکی مواد
119 min	۱۴۶	۵۷ تا ۸۳	فصل سوم: کار، انرژی و توان
104 min	۱۶۵	۸۴ تا ۱۱۹	فصل چهارم: دما و گرما

نمونه سؤال امتحانی

۱۹۰	آزمون ۱: نوبت اول
۱۹۲	آزمون ۲: نوبت دوم
۱۹۴	آزمون ۳: نوبت دوم
۱۹۶	پاسخ‌نامه تشریحی آزمون ۱ تا ۳

بارم‌بندی درس فیزیک ۱ تجربی

نوبت دوم	نوبت اول	شماره فصل
۲/۲۵	۷/۵	اول
۳/۵	۱۰	دوم
۱/۲۵	۲/۵	(تا ابتدای بخش ۳-۳ صفحه ۶۱)
۴	—	(از ابتدای بخش ۳-۳ تا پایان فصل)
۹	—	چهارم
۲۰	۲۰	جمع

1

بخش

درستامه

و سوالات تشریحی

فیزیک و اندازه‌گیری

از فصل اول فیزیک (۱)، ۷/۵ نمره در نوبت اول، ۲/۲۵ نمره در نوبت دوم و ۳/۷۵ نمره در نوبت شهریور سؤال طرح می‌شود. توجه داشته باشید که از این بارم‌بندی، ۲ نمره در نوبت اول، ۵/۵ نمره در نوبت دوم و ۱ نمره در نوبت شهریور مربوط به فعالیت‌ها و آزمایش‌های این فصل است.

فعالیت و آزمایش

فصل ۱

برای استفاده از فیلم‌های آموزشی شب امتحان این فصل QR-code های مقابل را اسکن کنید.

فیلم
شب
امتحان

فیزیک

صفحه ۲ تا ۶ کتاب درسی

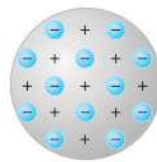
بسته اول

الف فیزیک دانش بنیادی

علم فیزیک از بنیادی‌ترین دانش‌ها و شالوده‌ی تمامی مهندسی‌ها و فناوری‌هایی است که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در زندگی ما نقش دارند. دانشمندان برای توصیف پدیده‌ها از مدل‌ها، قانون‌ها و نظریه‌های فیزیکی استفاده می‌کنند و از آن‌جا که فیزیک، علمی تجربی است، لازم است این قوانین، مدل‌ها و نظریه‌ها مورد آزمایش قرار گیرند، بنابراین همواره ثابت و معتبر نیستند و در طول زمان ممکن است، تغییر کنند. به‌عنوان مثال نظریه‌ی اتمی که از اوایل قرن ۱۹ تا اواسط قرن ۲۰، پنج بار تغییر کرد.

مدل ابرالکترونی (شرودینگر) → مدل سیاره‌ای (بور) → مدل هسته‌ای (رادرفورد) → مدل کیک کاشمی (تامسون) → مدل توپ بیلیارد (دالتون)

ویژگی آزمون‌پذیری و اصلاح نظریه‌های فیزیکی، نقطه‌ی قوت دانش فیزیک است؛ یعنی فیزیک‌دانان، نظریه‌های فیزیکی را مورد آزمایش قرار می‌دهند تا در صورت مشاهده‌ی مغایرت بین نظریه و نتیجه‌ی آزمایش‌ها، نظریه را اصلاح کنند تا نظریه کامل‌تر و دقیق‌تر شود. آزمایش و مشاهده در فیزیک اهمیت زیادی دارند، اما بیش از همه در پیشبرد و تکامل علم فیزیک، تفکر نقادانه و اندیشه‌ورزی فعال فیزیک‌دانان نسبت به پدیده‌هایی که با آن‌ها مواجه می‌شوند، نقش ایفا کرده و می‌کنند.

سؤال با توجه به تصویر مدل سیاره‌ای بور برای اتم که در شکل بالا می‌بینید، این مدل را توصیف کنید.

پاسخ در این مدل، اتم را مجموعه‌ای از بارهای مثبت و منفی در نظر گرفته‌اند که بارهای مثبت در مرکز اتم قرار دارند و بارهای منفی، مانند سیاره‌های منظومه‌ی شمسی، در مدارهایی با فاصله‌های مختلف به دور مرکز (هسته) می‌چرخند.

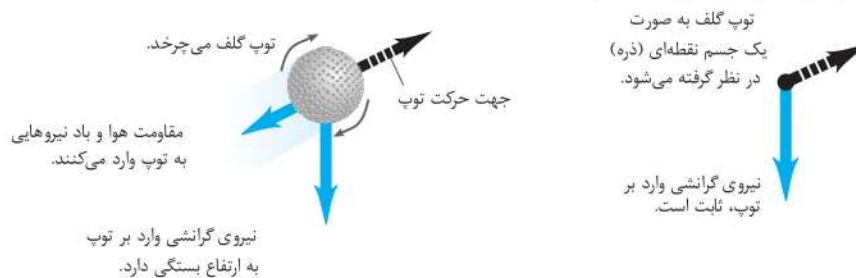
سؤال درستی (✓) یا نادرستی (x) عبارت‌های زیر را مشخص کنید.

- آ مدل‌ها و نظریه‌های فیزیکی، همیشه ثابت هستند.
- ب دانشمندان برای توصیف پدیده‌ها از آزمایش استفاده می‌کنند.
- پ اصلاح نظریه‌های فیزیکی، نقطه ضعف علم فیزیک است.
- ت نتایج آزمایش‌ها می‌توانند منجر به بازنگری در نظریه‌ها شوند.

- پاسخ
- آ نادرست - مدل‌ها و نظریه‌های فیزیکی، در طول زمان ثابت نیستند و ممکن است تغییر کنند.
 - ب نادرست - دانشمندان برای توصیف پدیده‌ها از مدل‌سازی، قانون و نظریه‌های فیزیکی استفاده می‌شود.
 - پ نادرست - اصلاح نظریه‌ها، نقطه قوت دانش فیزیک است.
 - ت درست

ب مدل‌سازی در فیزیک

اغلب پدیده‌های اطراف ما، بسیار پیچیده هستند، بنابراین برای بررسی آن‌ها نیاز به مدل‌سازی داریم. فرایندی که طی آن یک پدیده فیزیکی را آن قدر ساده و آرمانی می‌کنند تا امکان بررسی و تحلیل آن فراهم شود، مدل‌سازی نامیده می‌شود. به مثال حرکت توپ گلف توجه کنید: در حرکت واقعی توپ گلف پرتاب شده در هوا باید چرخش توپ به دور خود در حین حرکت در هوا، تغییر شتاب گرانشی زمین، تغییر وزن توپ با تغییر ارتفاع توپ از مرکز زمین، کره کامل نبودن توپ، اثر مقاومت هوا بر حرکت توپ و ... را در نظر بگیریم. اما مدل‌سازی حرکت توپ گلف پرتاب شده در هوا، توپ را یک جسم نقطه‌ای یا ذره‌ای در نظر گرفته و از مقاومت هوا و اثر وزش باد صرف‌نظر می‌کنیم و فرض می‌کنیم با تغییر فاصله توپ از مرکز زمین، وزن توپ، ثابت می‌ماند.

نکته در مدل‌سازی از اثرهای جزئی چشم‌پوشی کرده و فقط اثرهای مهم و تعیین‌کننده را در نظر می‌گیریم.

سؤال دوچرخه‌سواری در حال حرکت در یک مسابقه است. حرکت واقعی را توصیف کرده و سپس این حرکت را مدل‌سازی کنید.

پاسخ هنگامی که دوچرخه‌سوار رو به جلو حرکت می‌کند، پاهای دوچرخه‌سوار بالا و پایین می‌روند و همراه پدال دوچرخه حرکت چرخشی نیز دارند. دوچرخه‌سوار ممکن است سر خود را گاهی پایین بیاورد و بالا ببرد. مقاومت هوا بر حرکت دوچرخه‌سوار تأثیر می‌گذارد. چرخ‌های دوچرخه می‌چرخند. در مدل‌سازی فرض می‌کنیم که دوچرخه و دوچرخه‌سوار مانند یک جسم نقطه‌ای، روی مسیر صاف حرکت می‌کنند و مقاومت هوا بر آن‌ها اثر ندارد. هم‌چنین از چرخش چرخ‌ها و بالا و پایین رفتن پاهای دوچرخه‌سوار صرف‌نظر می‌کنیم.

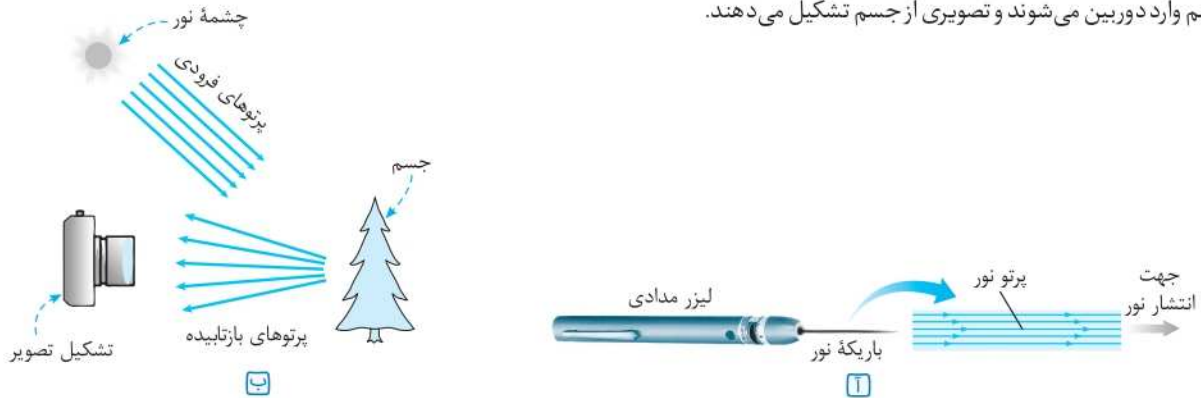
دو مدل‌سازی پرکاربرد

دو مدل‌سازی بسیار پرکاربرد در مبحث مکانیک و نورشناسی وجود دارد:

1 مبحث مکانیک: مکانیک، شاخه‌ای از فیزیک است که به بررسی حرکت اجسام و نیروهای وارد بر آن‌ها می‌پردازد. در اغلب مسائل و پدیده‌های مبحث مکانیک، اجسام را با ذره مدل‌سازی می‌کنیم. مانند شکل زیر که جعبه را به صورت ذره مدل‌سازی می‌کنیم.

۲ مبحث نورشناسی: برای دیدن اجسام یا باید نور آن‌ها به چشم برسد، مانند خورشید، لامپ و... یا بازتاب نور از آن‌ها به چشم برسد، مانند کتاب، درخت و... شکل (آ)، باریکه‌ای را نشان می‌دهد که از یک لیزر مدادی خارج شده است. باریکه نور، به صورت پرتوهای موازی نور مدل سازی شده است. در شکل (ب) چون چشمه نور در فاصله دوری قرار دارد، پرتوهایی که به جسم رسیده اند به صورت موازی مدل سازی شده‌اند. برخی از پرتوها پس از بازتاب از جسم وارد دوربین می‌شوند و تصویری از جسم تشکیل می‌دهند.

فیزیک **پریش‌های تشریحی** بسته ۱

عبارت مناسب را از داخل پرانتز انتخاب کنید.

۱. مدل‌ها و نظریه‌های فیزیکی در طول زمان (ثابت هستند - ممکن است، تغییرکنند).
۲. در مدل سازی، اثرهای جزئی (اهمیت دارند - چشم پوشی می‌شوند).
۳. مدل «ذره‌ای نور» را توصیف کنید. این مدل سازی چگونه در تشکیل تصویر در دوربین عکاسی به کار می‌رود؟ (مشابه تمرین کتاب درسی)
۴. در چه صورت یک مدل یا نظریه فیزیکی بازنگری می‌شود؟
۵. شکل زیر، سقوط برگ درختی را به طرف زمین نشان می‌دهد. کدام گزینه حرکت برگ درخت به طرف زمین را بهتر مدل سازی کرده است؟ (مشابه تمرین کتاب درسی)

کمیت‌ها صفحه ۶ تا ۱۳ کتاب درسی **بسته دوم**

الف اندازه‌گیری و کمیت‌های فیزیکی

فیزیک، علمی تجربی و مبتنی بر آزمایش است و برای انجام آزمایش نیاز به اندازه‌گیری می‌باشد. برای بیان نتیجه اندازه‌گیری به طور معمول از عدد و یکاهای مناسب آن نیز استفاده می‌شود.

کمیت فیزیکی

در فیزیک هر چیز قابل اندازه‌گیری را کمیت فیزیکی می‌گویند، مانند طول، زمان، شدت جریان الکتریکی و ...

یکا

به مقدار مشخص و معینی از هر کمیت فیزیکی، یکای آن کمیت فیزیکی می‌گویند. به عنوان مثال برای تعریف یکای جرم، استوانه‌ای فلزی از جنس آلیاژ پلاتین - ایریدیوم را به عنوان یکای جرم در موزه سور فرانسه نگه‌داری می‌کنند و به آن یک کیلوگرم می‌گویند. حال به بیان دو نوع کمیت فیزیکی نرده‌ای و برداری می‌پردازیم:

- ۱ **کمیت نرده‌ای:** برای بیان آن‌ها از یک عدد به همراه یکای مناسب استفاده می‌شود، مانند طول، جرم و ...
مثال: کمیت نرده‌ای جرم $m = ۲۵$ kg (عدد ۲۵، یکا kg)
- ۲ **کمیت برداری:** برای بیان آن‌ها از عدد به همراه یکا و جهت استفاده می‌شود، مانند سرعت، شتاب، وزن و ...
مثال: کمیت برداری سرعت $v = ۷۲$ $\frac{km}{h}$ (عدد ۷۲، یکا $\frac{km}{h}$ ، جهت به سمت شمال)

کمیت برداری را با علامت پیکان روی نماد کمیت، نمایش می‌دهند، برای مثال شتاب (\vec{a})، سرعت (\vec{v}) و مقدار (اندازه) آن‌ها را بدون علامت پیکان نشان می‌دهند، برای مثال اندازه شتاب (a) و اندازه سرعت (v) و یا اندازه آن‌ها را به صورت $|\vec{a}|$ و $|\vec{v}|$ نمایش می‌دهند.

نوجه از حاصل ضرب یک کمیت نرده‌ای در یک کمیت برداری، یک کمیت برداری جدید به دست می‌آید. به طور مثال کمیت برداری نیرو، از حاصل ضرب جرم که یک کمیت نرده‌ای است در کمیت برداری شتاب به دست می‌آید.

نوجه اگر \vec{A} و \vec{M} دو کمیت برداری و k یک کمیت نرده‌ای باشد، آن‌گاه داریم:

$$\vec{A} = k\vec{M}$$

اگر k مثبت باشد، \vec{M} و \vec{A} هم‌واره، هم‌جهت بایکدیگر هستند.

اگر k منفی باشد، \vec{M} و \vec{A} هم‌واره در خلاف جهت یکدیگر هستند.

نوجه کمیت‌های نرده‌ای از قواعد جمع معمولی (جبری) پیروی می‌کنند.

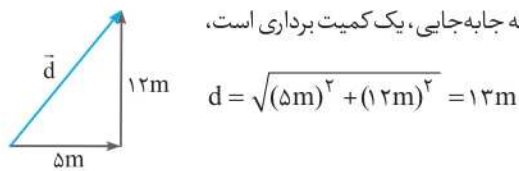
مثال برای جرم که یک کمیت نرده‌ای است، داریم:

$$4\text{kg} + 5\text{kg} = 9\text{kg}$$

نوجه کمیت‌های برداری از قواعد جمع برداری پیروی می‌کنند.

مثال اگر شخصی ۵ متر به سمت شرق و ۱۲ متر به سمت شمال جابه‌جا شود، با توجه به این که جابه‌جایی، یک کمیت برداری است،

جابه‌جایی کل برابر ۱۷ متر نیست و به صورت زیر محاسبه می‌شود:

ب اندازه‌گیری و دستگاه بین‌المللی یکاها

به مجموع یکاهای قابل استفاده و پذیرفته شده، دستگاه یکاها می‌گویند. یکاهای انتخاب شده باید دارای مشخصات زیر باشند:

۱ ثابت باشند. ۲ تغییر نکنند. ۳ قابلیت بازتولید در مکان‌های مختلف را داشته باشند.

سؤال چرا «وجوب» یکای مناسبی برای اندازه‌گیری طول نیست؟

پاسخ طبق مشخصات بیان شده، یکای انتخابی باید ثابت باشد و تغییر نکند ولی وجوب یک شخص در طی سالیان، ثابت نیست و تغییر می‌کند. هم‌چنین وجوب افراد مختلف با یکدیگر تفاوت دارد، بنابراین وجوب، یکای مناسبی برای اندازه‌گیری طول نیست.

دستگاه بین‌المللی یکاها (SI)

هر کشوری یکاهای بومی مخصوص خود را دارد. برای مثال، «من تبریز» در مناطقی از کشور ما برای بیان جرم یک جسم استفاده می‌شود. در سال ۱۹۶۰ میلادی، توافق شد همه کشورهای از مجموعه یکاهای مشترکی استفاده کنند که این مجموعه را دستگاه بین‌المللی یکاها یا SI می‌نامند.

تعداد کمیت‌های فیزیکی بسیار زیاد است، بنابراین تعیین یکاهای مستقل برای همه کمیت‌ها بسیار سخت و در عمل، غیرممکن است و از طرفی بسیاری از کمیت‌های فیزیکی، مستقل از یکدیگر نیستند و توسط رابطه‌ها و تعریف‌های فیزیکی به یکدیگر وابسته‌اند. به همین دلیل تعدادی کمیت فیزیکی را به عنوان کمیت اصلی انتخاب کرده‌اند و بقیه کمیت‌های فیزیکی را با استفاده از روابط فیزیکی بر حسب کمیت‌های فیزیکی اصلی تعیین می‌کنند، مانند کمیت سرعت که بر حسب جابه‌جایی و زمان محاسبه می‌شود، بنابراین می‌توان کمیت‌ها را به دو نوع کمیت اصلی و کمیت فرعی تقسیم کرد.

۱ کمیت‌های فیزیکی اصلی: هفت کمیت به عنوان کمیت‌های اصلی انتخاب شده‌اند و یکاهای آن‌ها یکاهای اصلی هستند.

کمیت‌های اصلی و یکای آن‌ها در جدول پایین، بیان شده‌اند.

کمیت‌های اصلی و یکای آن‌ها		
کمیت	یکای	نماد یکا
طول	متر	m
جرم	کیلوگرم	kg
زمان	ثانیه	s
دما	کلوین	K
مقدار ماده	مول	mol
جریان الکتریکی	آمپر	A
شدت روشنایی	کندلا (شمع)	cd

۲ کمیت‌های فیزیکی فرعی: کمیت‌هایی که از طریق روابط فیزیکی برحسب کمیت‌های اصلی تعریف می‌شوند را کمیت‌های فرعی می‌گویند و یکای آن‌ها را یکاهای فرعی می‌گویند.

مثال سرعت $(\frac{m}{s}, \frac{km}{h})$ ، مساحت (m^2, cm^2) ، انرژی (J, cal) و ...

برخی کمیت‌های فرعی و یکای آن‌ها		
یکای فرعی	یکای SI	کمیت
$\frac{m}{s}$	$\frac{m}{s}$	تندی و سرعت
$\frac{m}{s^2}$	$\frac{m}{s^2}$	شتاب
$\frac{kg \cdot m}{s^2}$	نیوتون (N)	نیرو
$\frac{kg}{m \cdot s^2}$	پاسکال (Pa)	فشار
$\frac{kg \cdot m^2}{s^2}$	ژول (J)	انرژی
$\frac{kg \cdot m^2}{s^3}$	وات (W)	توان

رابطه بین یکاهای فرعی و اصلی

برخی از یکاهای استفاده شده در SI به افتخار دانشمندان برحسب نام آن‌ها بیان می‌شوند و با حرف بزرگ نمایش داده می‌شوند، مانند نیوتون (N) برای نیرو و یا ژول (J) برای انرژی و ... این یکاهای فرعی هستند که با استفاده از روابط فیزیکی برحسب یکاهای اصلی نوشته می‌شوند.

$$\text{نیرو: } F = ma \Rightarrow 1N = 1kg \times 1\frac{m}{s^2} \Rightarrow 1N = 1\frac{kg \cdot m}{s^2}$$

سؤال یکای «ژول» را برحسب یکاهای اصلی بیان کنید.

پاسخ برای تبدیل، کافی است یک رابطه فیزیکی را انتخاب کنید که در آن یکای ژول وجود دارد و آن را برحسب یکاهای اصلی بنویسید:

$$1J = 1N \times 1m \xrightarrow{N = \frac{kg \cdot m}{s^2}} 1J = (1\frac{kg \cdot m}{s^2}) \times (1m) \Rightarrow 1J = 1\frac{kg \cdot m^2}{s^2}$$

سه کمیت اصلی پرکاربرد

در میان هفت کمیت فیزیکی اصلی، سه کمیت، پرکاربردتر هستند و یکای این سه کمیت فیزیکی به صورت زیر تعریف می‌شوند.

۱ متر (یکای SI طول): در اواخر قرن هجدهم میلادی، یکای طول (متر) به صورت یک ده میلیونیم فاصله استوا تا قطب شمال تعریف شد. تا سال ۱۹۶۰ میلادی، فاصله میان دو خط نازک حک شده در نزدیکی دو سر میله‌ای از جنس پلاتین - ایریدیوم، در دمای صفر درجه سلسیوس برابر یک متر تعریف شده بود. در روش جدید، به عنوان یک تعریف تخصصی و دقیق، متر را به صورت «مسافتی که نور در مدت زمان $\frac{1}{299792458}$ ثانیه در خلأ طی می‌کند»، تعریف می‌کنند. به صورت تقریبی این مدت زمان همان $\frac{1}{3 \times 10^8}$ ثانیه می‌باشد که $3 \times 10^8 \frac{m}{s}$ سرعت نور در خلأ است.

یکای نجومی و سال نوری: برای بیان فاصله‌های زیاد، مانند فاصله کهکشان‌ها از دو یکای نجومی (AU) و سال نوری (ly) استفاده می‌شود که به صورت زیر تعریف شده‌اند:

یکای نجومی (AU): میانگین فاصله زمین تا خورشید که حدوداً $1.5 \times 10^{11} m$ است را یک AU تعریف می‌کنند.

$$1AU = 1.5 \times 10^{11} m$$

سال نوری (ly): هر یک سال نوری، مسافتی است که نور با تندی ثابت $3 \times 10^8 \frac{m}{s}$ در مدت ۱ سال در خلأ طی می‌کند.

هریک سال برابر با $(۳۶۵ \times ۲۴ \times ۳۶۰۰)$ ثانیه است، بنابراین هر یک سال نوری (ly) برابر است با:

$$۱ly = (۳۶۵ \times ۲۴ \times ۳۶۰۰s) \times (۳ \times ۱۰^۸ \frac{m}{s}) = ۹/۴۶ \times ۱۰^{۱۵} m$$

۲ کیلوگرم (یکای SI جرم):

جرم استوانه‌ای فلزی از جنس آلیاژ پلاتین - ایریدیوم است که این استوانه در محفظه شیشه‌ای دو جداره نگهداری می‌شود. نمونه‌های مشابه این استوانه برای کشورهای مختلف ارسال شده است و نمونه اصلی در موزه سور فرانسه نگهداری می‌شود.

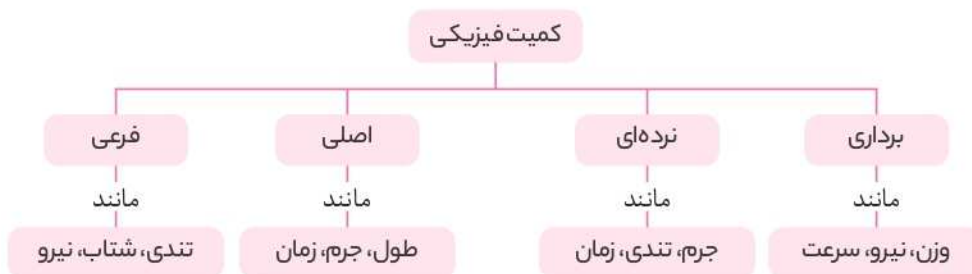
۳ ثانیه (یکای SI زمان):

تعریف قدیمی ثانیه به صورت $\frac{1}{۸۶۴۰۰}$ برابر میانگین روز خورشیدی (زمان بین ظاهر شدن متوالی خورشید در بالاترین نقطه آسمان در هر روز) می‌باشد. در روش جدید، ثانیه براساس دقت بسیار زیاد ساعت‌های اتمی تعریف می‌شود.

در ایران قدیم برای بیان طول، از یکاهای «ذرع» که معادل ۱۰۴ سانتی‌متر و «فرسنگ» که معادل ۶۰۰۰ ذرع می‌باشد، استفاده می‌شد.

هم‌چنین برای اندازه‌گیری جرم از یکاهایی نظیر مثقال، سیر، من تبریز و خروار استفاده می‌شد.

جمع‌بندی: با توجه به توضیحات قبل، دو نوع تقسیم‌بندی کمیت‌ها به صورت زیر می‌باشد:

پ تبدیل یکاها

گاهی اوقات لازم است تا یکای کمیتی را تغییر دهیم. به‌عنوان مثال $\frac{m}{s}$ را به $\frac{km}{h}$ تبدیل کنیم و ... یکی از روش‌های تبدیل یکاها، روش تبدیل زنجیره‌ای است. فرض کنید که می‌خواهیم عدد ۷۶ cm را بر حسب متر به دست آوریم. ابتدا رابطه بین m و cm را مشخص می‌کنیم ($1m = ۱۰۰cm$)، سپس رابطه بین این دو یکا را به صورت کسری می‌نویسیم که به آن ضریب تبدیل می‌گویند، یعنی ضریب تبدیل، نسبتی از دو یکا است که برابر عدد ۱ است:

مثال ۱ $\frac{۱m}{۱۰۰cm} = ۱$ یا $\frac{۱۰۰cm}{۱m} = ۱$

توجه فرض کنید رابطه یکاهای A و B به صورت $A = xB$ است، بنابراین $\frac{A}{xB} = \frac{xB}{A} = ۱$ است که این نسبت‌ها ضریب تبدیل هستند. برای تبدیل یکای A به یکای B آن را در ضریب تبدیل $\frac{xB}{A}$ و برای تبدیل یکای B به یکای A آن را در ضریب تبدیل $\frac{A}{xB}$ ضرب می‌کنیم. در واقع از ضریب تبدیلی استفاده می‌کنیم که صورت کسر آن بر حسب یکایی باشد که می‌خواهیم به دست آوریم و مخراج آن بر حسب یکای حذف شده باشد.

مثال ۱ ضریب تبدیل مناسب: $۷۶ cm \times (۱) = ۷۶ cm \times \frac{۱m}{۱۰۰cm} = ۰/۷۶ m (\checkmark)$

مثال ۲ ضریب تبدیل نامناسب: $۷۶ cm \times (۱) = ۷۶ cm \times \frac{۱۰۰cm}{۱m} (\times)$

توجه گاهی اوقات به بیش از یک ضریب تبدیل نیاز داریم. برای مثال اگر تندی یک متحرک برابر با $۷۲ \frac{km}{h}$ باشد و بخواهیم آن را بر حسب $\frac{m}{s}$ بیان کنیم، داریم:

$$۷۲ \frac{km}{h} \times (۱) \times (۱) = ۷۲ \frac{km}{h} \times \frac{۱h}{۳۶۰۰s} \times \frac{۱۰۰۰m}{۱km} = ۲۰ \frac{m}{s}$$

توجه به تعداد تبدیل‌ها از ضریب تبدیل استفاده می‌شود. در تبدیل یکای بالا به دو تبدیل نیاز داشتیم تا km و h را به ترتیب به m و s تبدیل کنیم.

نکته! به دلیل کاربرد زیاد این تبدیل یکا، اگر فقط می‌خواهید جواب را به دست آورید؛ می‌توانید از ضرایب زیر استفاده کنید:

$$\frac{km}{h} \times \frac{۱۰}{۳۶} \rightarrow \frac{m}{s}$$

$$\frac{m}{s} \times \frac{۳۶}{۱۰} \rightarrow \frac{km}{h}$$

سؤال با استفاده از روش تبدیل زنجیره‌ای، تبدیل یکاهای زیر را انجام دهید.

هر یک روز چند ثانیه است؟

هر $10^6 \frac{g}{s}$ معادل چند $\frac{kg}{h}$ (کیلوگرم بر ساعت) است؟

$$1 \text{ day} \times \frac{24 \text{ h}}{1 \text{ day}} \times \frac{3600 \text{ s}}{1 \text{ h}} = 24 \times 3600 \text{ s} = 86400 \text{ s}$$

پاسخ هر یک روز (day) ۲۴ ساعت و هر ساعت (h) ۳۶۰۰ ثانیه است:

$$10^6 \frac{g}{s} \times \frac{3600 \text{ s}}{1 \text{ h}} \times \frac{1 \text{ kg}}{1000 \text{ g}} = 36 \frac{\text{kg}}{\text{h}}$$

در این تبدیل یکا به دو ضریب تبدیل نیاز داریم:

سؤال فاصله دو شهر از یکدیگر ۱۰ فرسنگ است. فاصله دو شهر چند کیلومتر است؟ (هر فرسنگ برابر ۶۰۰۰ ذرع و هر ذرع برابر با ۱۰۴ سانتی متر است.)

پاسخ ابتدا هر فرسنگ را بر حسب کیلومتر به دست می آوریم:

$$1 \text{ فرسنگ} = 6000 \times 104 \text{ cm} = 624000 \text{ cm} = 6240 \text{ m} = 6.24 \text{ km}$$

$$10 \text{ فرسنگ} = 10 \times 6.24 \text{ km} = 62.4 \text{ km}$$

سؤال با توجه به رابطه های زیر، محاسبه کنید که هر خروار تقریباً چند کیلوگرم است؟

۱ خروار = ۱۰۰ من تبریز، ۱ من تبریز = ۶۴۰ مثقال و ۱ مثقال = ۵ گرم

پاسخ طبق اطلاعات بالا، نتیجه می گیریم: هر خروار معادل ۶۴۰۰۰ مثقال است و هر مثقال نیز تقریباً معادل ۵ گرم است:

$$1 \text{ خروار} = 64000 \times 5 \text{ (g)} = 320000 \text{ g} = 320 \text{ kg}$$

پیشوندهای یکاها

هرگاه در اندازه گیری ها با اندازه های بسیار بزرگ یا بسیار کوچک از یکای اصلی آن کمیت مواجه شویم، از پیشوندهایی استفاده می کنیم. هر یک از این پیشوندها توان معینی از ۱۰ هستند که به صورت یک عامل ضرب به کار می روند، یعنی وقتی پیشوندی به یکایی اضافه می شود، آن یکا در ضریب مربوطه ضرب می شود. برای مثال یک نانوزول (nJ) برابر با $1 \times 10^{-9} \text{ J}$ است. به مثال های زیر دقت کنید:

مثال ۱ میکرومتر (میکرون) $2 \times 10^{-6} \text{ m} = 2 \mu\text{m}$

مثال ۲ کیلووات $3 \times 10^3 \text{ W} = 3 \text{ kW}$

پیشوند یکاها به صورت جدول زیر می باشد:

پیشوندهای یکاها					
نماد	پیشوند	ضریب	نماد	پیشوند	ضریب
y	یوکتو	10^{-24}	Y	یوتا	10^{24}
z	زپتو	10^{-21}	Z	زتا	10^{21}
a	آتو	10^{-18}	E	اِگزا	10^{18}
f	فمتو	10^{-15}	P	پتا	10^{15}
p	پیکو	10^{-12}	T	ترا	10^{12}
n	نانو	10^{-9}	G	گیگا (جیگا)	10^9
μ	میکرو	10^{-6}	M	مگا	10^6
m	میلی	10^{-3}	k	کیلو	10^3
c	سانتی	10^{-2}	h	هکتو	10^2
d	دسی	10^{-1}	da	دکا	10^1

پیشوندهایی که کاربرد بیش تری دارند و بهتر است آن ها را به خاطر بسپارید با رنگ بنفش نشان داده شده اند.

سؤال با توجه به پیشوندهای جدول، تبدیل‌های زیر را انجام دهید.

- ۵۴ Tm = m
 ۳۶ μs = s
 ۸۴ cm = m
 ۴۵ kg = g
 ۷۲ pm = m
 ۶۱ ng = g

پاسخ هر یک از پیشوندها، مشابه عامل ضرب است، یعنی می‌توانید به جای پیشوند، مقدار عددی پیشوند را قرار دهید:

- ۵۴ Tm = ۵۴ × ۱۰^{۱۲} m
 ۳۶ μs = ۳۶ × ۱۰^{-۶} s
 ۸۴ cm = ۸۴ × ۱۰^{-۲} m
 ۴۵ kg = ۴۵ × ۱۰^۳ g
 ۷۲ pm = ۷۲ × ۱۰^{-۱۲} m
 ۶۱ ng = ۶۱ × ۱۰^{-۹} g

نکته برای تبدیل دو پیشوند متفاوت به یکدیگر، می‌توانید به جای پیشوندها، مقدار عددی قرار دهید. به تبدیل زیر توجه کنید:

$$۳ \mu s = ? Ms \Rightarrow ۳ \times ۱۰^{-۶} s = ? \times ۱۰^۶ s \Rightarrow ? = \frac{۳ \times ۱۰^{-۶} s}{۱۰^۶ s} = ۳ \times ۱۰^{-۱۲}$$

سؤال تبدیل‌های زیر را انجام دهید.

- ۲۴ Tg = ? pg
 ۶ kg = ? mg
 ۸ Gm = ? cm

- ? = $\frac{۲۴ \times ۱۰^{۱۲} g}{۱۰^{-۱۲} g} = ۲۴ \times ۱۰^{۲۴}$
 ? = $\frac{۶ \times ۱۰^۳ g}{۱۰^{-۳} g} = ۶ \times ۱۰^۶$
 ? = $\frac{۸ \times ۱۰^۹ m}{۱۰^{-۲} m} = ۸ \times ۱۰^{۱۱}$

نکته در تبدیل پیشوند یکاها به یکدیگر اگر یکا دارای توان باشد، ضرب تبدیل هم به توان مورد نظر می‌رسد. به مثال ساده زیر توجه کنید:

$$۱ m^۳ = ? cm^۳$$

$$۱ m^۳ \times (۱)^۳ = ۱ m^۳ \times \left(\frac{۱۰۰ cm}{۱ m}\right)^۳ = ۱ m^۳ \times \frac{(۱۰۰)^۳ cm^۳}{۱ m^۳} = ۱۰^۶ cm^۳$$

سؤال تبدیل یکاهای توان دار زیر را با روش تبدیل زنجیره‌ای انجام دهید.

- ۱ m^۳ = nm^۳
 ۱ m^۳ = Gm^۳
 ۲۴ m^۲ = km^۲
 ۲ mm^۲ = km^۲
 ۵ ng^۲ = Mg^۲
 ۷ ps^۳ = Ms^۳

- ۱ m^۳ × $\left(\frac{۱ nm}{۱۰^{-۹} m}\right)^۳ = ۱ m^۳ \times \frac{۱ nm^۳}{۱۰^{-۲۷} m^۳} = ۱۰^{۲۷} nm^۳$
 ۱ m^۳ × $\left(\frac{۱ Gm}{۱۰^۹ m}\right)^۳ = ۱ m^۳ \times \frac{۱ Gm^۳}{۱۰^{۲۷} m^۳} = ۱۰^{-۲۷} Gm^۳$
 ۲۴ m^۲ × $\left(\frac{۱ km}{۱۰^۳ m}\right)^۲ = ۲۴ m^۲ \times \frac{۱ km^۲}{۱۰^۶ m^۲} = ۲۴ \times ۱۰^{-۶} km^۲$
 ۲ mm^۲ × $\left(\frac{۱۰^{-۳} m}{۱ mm}\right)^۲ \times \left(\frac{۱ km}{۱۰^۳ m}\right)^۲ = ۲ mm^۲ \times \frac{۱۰^{-۶} m^۲}{۱ mm^۲} \times \frac{۱ km^۲}{۱۰^۶ m^۲} = ۲ \times ۱۰^{-۱۲} km^۲$
 ۵ ng^۲ × $\left(\frac{۱۰^{-۹} g}{۱ ng}\right)^۲ \times \left(\frac{۱ Mg}{۱۰^۶ g}\right)^۲ = ۵ ng^۲ \times \frac{۱۰^{-۱۸} g^۲}{۱ ng^۲} \times \frac{۱ Mg^۲}{۱۰^{۱۲} g^۲} = ۵ \times ۱۰^{-۱۸} \times ۱۰^{-۱۲} Mg^۲ = ۵ \times ۱۰^{-۳۰} Mg^۲$
 ۷ ps^۳ × $\left(\frac{۱۰^{-۱۲} s}{۱ ps}\right)^۳ \times \left(\frac{۱ Ms}{۱۰^۶ s}\right)^۳ = ۷ ps^۳ \times \frac{۱۰^{-۳۶} s^۳}{۱ ps^۳} \times \frac{۱ Ms^۳}{۱۰^{۱۸} s^۳} = ۷ \times ۱۰^{-۳۶} \times ۱۰^{-۱۸} Ms^۳ = ۷ \times ۱۰^{-۵۴} Ms^۳$

سؤال $\frac{\mu\text{m}^2}{\text{s}^3}$ برابر چند $\frac{\text{m}^2}{\text{ns}^3}$ است؟

پاسخ دو تبدیل واحد داریم، بنابراین نیاز به دو ضریب تبدیل داریم و به توان ۲ و ۳ نیز توجه کنید.

$$24 \frac{\mu\text{m}^2}{\text{s}^3} \times \left(\frac{10^{-6}\text{m}}{1\mu\text{m}}\right)^2 \times \left(\frac{10^{-9}\text{s}}{1\text{ns}}\right)^3 = 24 \frac{\mu\text{m}^2}{\text{s}^3} \times \frac{10^{-12}\text{m}^2}{1\mu\text{m}^2} \times \frac{10^{-27}\text{s}^3}{1\text{ns}^3} = 24 \times 10^{-39} \frac{\text{m}^2}{\text{ns}^3}$$

نکته! برای تبدیل پیشوند یکاها به یکدیگر می‌توانید علاوه بر روش تبدیل زنجیره‌ای، مانند مثال زیر به جای پیشوند، مقدار عددی آن را جایگذاری کنید:

$$4/2 \text{ km}^2 = x \text{ mm}^2 \Rightarrow x = \frac{4/2 \text{ km}^2}{\text{mm}^2} \Rightarrow x = 4/2 \times \frac{(10^3 \text{ m})^2}{(10^{-3} \text{ m})^2} = \frac{4/2 \times 10^6 \text{ m}^2}{10^{-6} \text{ m}^2} = 4/2 \times 10^{12}$$

سؤال حجم مواد استفاده شده در ساخت قطعه‌ای برابر با $38/2 \text{ cm}^3$ است. این حجم چند nm^3 است؟

$$38/2 \text{ cm}^3 = x \text{ nm}^3 \Rightarrow x = \frac{38/2 \text{ cm}^3}{\text{nm}^3} \Rightarrow x = 38/2 \times \frac{(10^{-2} \text{ m})^3}{(10^{-9} \text{ m})^3} = \frac{38/2 \times 10^{-6} \text{ m}^3}{10^{-27} \text{ m}^3} = 38/2 \times 10^{21}$$

نکته! یک هکتومتر مربع را یک هکتار می‌نامیم. هر هکتار، برابر با ۱۰۰۰۰ متر مربع است.

$$(1 \text{ hm})^2 = (10^2 \text{ m})^2 \Rightarrow 1 \text{ hm}^2 = 10^4 \text{ m}^2 \Rightarrow 1 \text{ هکتار} = 10000 \text{ m}^2$$

نکته! هر لیتر، معادل 1000 cm^3 است.

توجه ۱cc (سی سی)، ۱mL (میلی لیتر) و 1 cm^3 معادل یکدیگر هستند.

نمادگذاری علمی

برای گزارش اعداد بسیار کوچک و بسیار بزرگ، نوشتن تعداد زیادی صفر، خواندن و نوشتن عدد را مشکل می‌کند، به عنوان مثال، نوشتن سن زمین به صورت ۱۴۳ با پانزده صفر مقابل آن، خواندن آن را سخت می‌کند، بنابراین برای نوشتن اعداد بسیار کوچک و بسیار بزرگ از نمادگذاری علمی استفاده می‌کنیم.

در این روش، مقدار یک پارامتر به صورت مقابل نمایش داده می‌شود که شامل سه بخش است:

a: عددی حقیقی بین ۱ تا ۱۰ ($1 \leq a < 10$)؛ n: عددی صحیح؛ □: یکای مناسب کمیت

مثال جرم زمین بر حسب کیلوگرم، ۵۹۸ به همراه ۲۲ صفر مقابل آن به صورت زیر نوشته می‌شود:

$$598 \times 10^{22} \text{ kg} = 5/98 \times 10^{24} \text{ kg}$$

توجه در حقیقت n، برابر تعداد رقم‌هایی است که ممیز را به سمت راست یا چپ جابه‌جا می‌کند تا عدد اصلی ساخته شود:

مثال $5/98 \times 10^{-5} = 9/2 \times 10^{-5}$
رقم ۵

۱) ممیز را به سمت راست جابه‌جا کنیم $n < 0$

مثال $7/6 \times 10^4 = 76000$
رقم ۴

۲) ممیز را به سمت چپ جابه‌جا کنیم $n > 0$

سؤال اعداد زیر را به صورت نمادگذاری علمی بنویسید.

۱) ۶۰۸۰۰۰

۲) ۱۵۲۰

۳) ۰/۰۷۴

۴) ۰/۰۰۰۱۶

۱) $608000 = 6/08 \times 10^5$
رقم ۵

۲) $1520 = 1/52 \times 10^3$
رقم ۳

پاسخ

۳) $0/074 = 7/4 \times 10^{-2}$
رقم ۲

۴) $0/00016 = 1/6 \times 10^{-4}$
رقم ۴

سؤال فاصله زمین تا نزدیک‌ترین ستاره (به جز خورشید) $39 \times 10^6 \text{ Tm}$ (ترا متر) است. این فاصله را با استفاده از نمادگذاری علمی بر حسب متر بنویسید.

$$39 \times 10^6 \text{ Tm} = 39 \times 10^4 \times 10^{12} \text{ m} = 39 \times 10^{16} \text{ m} = 3/9 \times 10^{17} \text{ m}$$

پاسخ

آهنگ یک کمیت

تغییرات هر کمیت نسبت به زمان را آهنگ آن کمیت می‌گویند و یکای آن به صورت $\frac{\text{یکان آن کمیت}}{\text{یکان زمان}}$ نوشته می‌شود. به‌عنوان مثال وقتی می‌گویند آهنگ رشد موی سر، $\frac{1}{5} \frac{\text{mm}}{\text{ماه}}$ است، یعنی در هر یک ماه، مو به اندازه $\frac{1}{5}$ میلی‌متر رشد می‌کند و یا هنگامی که آهنگ انتقال آب در لوله را به صورت $5 \frac{\text{L}}{\text{min}}$ بیان می‌کنند، یعنی در هر یک دقیقه، مقدار ۵ لیتر آب از لوله عبور می‌کند.

سؤال آب با آهنگ $425 \frac{\text{cm}^3}{\text{s}}$ از لوله‌ای عبور می‌کند. آهنگ عبور آب از این لوله را برحسب لیتر بر دقیقه $(\frac{\text{L}}{\text{min}})$ به دست آورید؟ (هر یک لیتر معادل 1000 cm^3 است).

$$425 \frac{\text{cm}^3}{\text{s}} \times \frac{1 \text{ L}}{1000 \text{ cm}^3} \times \frac{60 \text{ s}}{1 \text{ min}} = 25.5 \frac{\text{L}}{\text{min}}$$

پاسخ

سازگاری یکاها در یک رابطه فیزیکی

به‌طور کلی در یک رابطه فیزیکی، یکاهای کمیت‌های فیزیکی طرفین رابطه باید با یکدیگر معادل باشند. برای این منظور، اگر بخواهیم طرفین یک رابطه برحسب یکاهای SI باشند، باید یکای کمیت‌های داده شده در رابطه را به یکاهای SI تبدیل کنیم. به بیان ساده‌تر، دو طرف یک رابطه فیزیکی قطعاً از جنس یک کمیت فیزیکی اند مثلاً نمی‌شود یک طرف رابطه از جنس نیرو و طرف دیگر از جنس انرژی باشد، بنابراین یکای دو طرف یک تساوی فیزیکی، برابر است. به‌عنوان مثال در رابطه فشار، $P = \frac{F}{A}$ ، اگر فشار برحسب پاسکال (Pa) باشد، باید نیرو (F) بر حسب نیوتون (N) و مساحت (A) بر حسب مترمربع (m^2) باشد و یا در رابطه $F = ma$ باید شتاب (a) را برحسب $\frac{\text{m}}{\text{s}^2}$ و جرم (m) را برحسب kg قرار دهیم تا نیرو بر حسب نیوتون (N) به دست آید.

توجه موضوع بسیار مهمی که باید به آن توجه داشته باشیم این است که اگر چند عبارت را بتوان با هم جمع کرد، لزوماً یکاهای هر کدام از آن‌ها باید با یکدیگر برابر باشد.

سؤال اگر در معادله $x = at^2 + bt + c$ ، x کمیت طول و t کمیت زمان باشد، یکاهای مربوط به a، b، c و برحسب واحد SI به دست آورید.

پاسخ یکای هر کدام از عبارت‌های at^2 ، bt و c اولاً باید با هم یکسان باشند تا این عبارت‌ها با هم جمع شوند، ثانیاً با توجه به این‌که کمیت سمت چپ رابطه (x)، یک کمیت طول است و یکای کمیت طول در SI برابر متر است، بنابراین یکای همه کمیت‌های سمت راست رابطه باید برحسب متر باشند، بنابراین:

$$x = at^2 + bt + c \Rightarrow \begin{cases} [x] \equiv [at^2] \Rightarrow m \equiv [a] \times s^2 \Rightarrow [a] \equiv \frac{m}{s^2} \\ [x] \equiv [bt] \Rightarrow m \equiv [b] \times s \Rightarrow [b] \equiv \frac{m}{s} \\ [x] \equiv [c] \Rightarrow [c] \equiv m \end{cases}$$

کمیت‌ها

پرسش‌های تشریحی

بسته
۲

● عبارت مناسب را از داخل پرانتز انتخاب کنید.

۶. تعداد کمیت‌های اصلی برابر با (سه - هفت) است.

۷. یکاهای فرعی (به‌طور مستقل - برحسب یکاهای اصلی) تعریف می‌شوند.

۸. برداری و نرده‌ای بودن کمیت‌های زیر را مشخص کنید.

جرم - وزن - سرعت - نیرو - شتاب - جابه‌جایی - مسافت طی شده - چگالی - فشار

۹. در متن زیر، کمیت‌های برداری را بیابید.

«گلوله‌ای به جرم ۵۰ g و قطر ۱۰ mm و سرعت اولیه $5 \frac{\text{m}}{\text{s}}$ به طرف بالا شلیک می‌شود و پس از ۴ ثانیه، ۱۸ متر به طرف بالا جابه‌جا می‌شود. نیروی

مقاومت هوا که در جهت مخالف حرکت گلوله به آن اثر می‌کند، بخشی از انرژی جنبشی اولیه گلوله را به گرما تبدیل می‌کند.»

۱۰. حاصل اندازه‌گیری کدام یک از کمیت‌های زیر نادرست بیان شده است؟

- آ $18 \frac{m}{s}$: تندى
 ب (به سمت جنوب) $5 Pa$: فشار
 ج (به سمت غرب) $5 \frac{m}{s^2}$: شتاب
 د (در جهت شرق) $50 m$: مسافت طی شده

۱۱. اگر مطابق شکل مقابل، یکای طول را به صورت فاصله نوک بینی تا نوک انگشت اشاره دست کشیده شده بگیریم، چه مزایا و یا معایبی دارد؟

(تجربه‌ی خاج ۹۸)

۱۲. آیا می‌توان از ضربان نبض به عنوان یکای زمان استفاده کرد؟ با ارائه دلیل، پاسخ خود را توضیح دهید.

۱۳. در کدام گزینه تمام کمیت‌های نام برده شده همگی کمیت اصلی هستند؟

- ۱ دما، نیرو، فشار
 ۲ فشار، زمان، سرعت
 ۳ جریان الکتریکی، جرم، نیرو
 ۴ دما، جریان الکتریکی، جرم

۱۴. در بین کمیت‌های زیر، کمیت‌هایی که هم فرعی و هم نرده‌ای هستند را مشخص کنید.

فشار - جرم - تندى - جابه‌جایی - وزن - کار - چگالی - جریان الکتریکی - دما - انرژی - شدت روشنایی

۱۵. جدول زیر را کامل کنید.

یکای فرعی	یکای SI	کمیت
(آ)	پاسکال (Pa)	فشار
(ب)	وات (W)	توان
(پ)	$\frac{J}{kg \cdot K}$	گرمای ویژه

۱۶. یکای نجومی برابر با میانگین فاصله زمین تا خورشید است ($1 AU \approx 1.5 \times 10^{11} m$). فاصله میانگین زمین تا ماه که برابر با $4 \times 10^8 m$ را برحسب AU به دست آورید.

۱۷. مسافتی که نور با تندى $3 \times 10^8 \frac{m}{s}$ در مدت یک سال در خلأ طی می‌کند را یک سال نوری (ly) می‌گویند. هر سال نوری چند متر است؟

(مشابه تمرین کتاب درسی)

۱۸. دست فروشی گوجه سبز را به قیمت هر سیر، ۶۰۰ تومان می‌فروشد. قیمت هر کیلوگوجه سبز این دستفروش چند تومان است؟

(۵ گرم = ۱ مثقال و ۴۰ سیر = ۶۴۰ مثقال)

(مشابه تمرین کتاب درسی)

۱۹. با توجه به یکاهای قدیمی طول و جرم، پاسخ دهید:

آ هر ذرع، $104 cm$ و هر فرسنگ برابر ۶۰۰۰ ذرع است. محیط جزیره‌ای که $250 km$ است را برحسب ذرع و فرسنگ به دست آورید.

ب هر ۱ من تبریز، برابر ۴۰ سیر و یا برابر ۶۴۰ مثقال است و هر مثقال برابر $4/86$ گرم است. جرم شخصی $80 kg$ است. جرم این شخص چند من تبریز و چند مثقال است؟

۲۰. تبدیل یکاهای زیر را انجام دهید.

آ 108 قیراط چند گرم است؟ (هر قیراط، ۲۰۰ میلی‌گرم است.)

ب 30000 پا (فوت) چند متر است؟ ($1 in = 2/54 cm$)، ($1 in = 1/2 in$) (اینچ) ، ($1 ft = 12 in$) (فوت)

۲۱. با استفاده از روش تبدیل زنجیره‌ای، تبدیل‌های زیر را انجام دهید.

آ $12 \frac{kg}{m^3} = ? \frac{g}{L}$ ، ب $(1 mile = 1/6 km)$ ، $48 \frac{mile}{h} = ? \frac{km}{h}$ ، ج $800 \frac{L}{s} = ? \frac{m^3}{min}$

۲۲. هر «گره دریایی» معادل $1852 \frac{m}{s}$ است. تندى $100 \frac{km}{h}$ تقریباً معادل چند گره دریایی است؟

۲۳. تبدیل یکاهای زیر را انجام دهید.

آ $6 s^2 = ? ns^2$ ، ب $12 m^3 = ? km^3$ ، ج $17 m^2 = ? \mu m^2$

آ $22 ps^2 = ? s^2$ ، ب $76 Mm^3 = ? m^3$ ، ج $52 Gm^2 = ? m^2$

۲۴. تبدیل یکاهای زیر را انجام دهید.

$$\begin{aligned} 9 \frac{\text{g}}{\text{s}} &= \text{○} \frac{\text{Mg}}{\text{ns}} \text{ [پ]} & 62 \frac{\text{g}}{\text{m}} &= \text{○} \frac{\text{kg}}{\mu\text{m}} \text{ [ب]} & 25 \frac{\text{m}}{\text{s}} &= \text{○} \frac{\mu\text{m}}{\text{ms}} \text{ [ا]} \\ 18 \frac{\text{mg}}{\mu\text{s}} &= \text{○} \frac{\text{g}}{\text{s}} \text{ [ج]} & 14 \frac{\text{Tg}}{\text{pm}} &= \text{○} \frac{\text{g}}{\text{m}} \text{ [ث]} & 42 \frac{\mu\text{m}}{\text{ns}} &= \text{○} \frac{\text{m}}{\text{s}} \text{ [ت]} \\ 71 \frac{\text{mA}^3}{\text{cm}^3} &= \text{○} \frac{\text{kA}^3}{\text{dm}^3} \text{ [ز]} & 6/4 \frac{\mu\text{m}^2}{\text{ns}^3} &= \text{○} \frac{\text{Tm}^2}{\text{s}^3} \text{ [ح]} \end{aligned}$$

۲۵. شعاع کره زمین حدود 6400 km است. اگر زمین را کره کامل فرض کنید، مساحت کره زمین چند هکتار است؟ (هر هکتار، 10^4 هزار مترمربع است و $\pi \approx 3$)

(مشابه تمرین کتاب درسی)

۲۶. دو اتومبیل A و B به ترتیب با تندی های $108 \frac{\text{km}}{\text{h}}$ و $20 \frac{\text{m}}{\text{s}}$ در حال حرکت هستند. کدام اتومبیل، سریع تر حرکت می‌کند؟

۲۷. کره زمین با تندی ثابت $30 \frac{\text{km}}{\text{s}}$ در مدت زمان $\pi \times 10^7 \text{ s}$ یک بار به دور خورشید می‌چرخد. شعاع مدار حرکت زمین به دور خورشید چند مگامتر است؟

۲۸. اعداد زیر را به صورت نمادگذاری علمی بنویسید.

$$1/75 \times 10^{-4} \text{ m} = ? \text{ pm} \text{ [ت]} \quad 0.020 \mu\text{C} = ? \text{ C} \text{ [ب]} \quad 0.00070 \text{ s} = ? \text{ s} \text{ [پ]} \quad 628000 \text{ nm} = ? \text{ m} \text{ [ا]}$$

(مشابه تمرین کتاب درسی)

۲۹. گیاهی در مدت 10 روز به اندازه $1/6 \text{ m}$ متر رشد می‌کند. آهنگ رشد این گیاه چند میکرومتر بر ثانیه است؟

۳۰. اگر آب درون یک مخزن پر به حجم 600 لیتر، با آهنگ ثابت $30 \frac{\text{L}}{\text{min}}$ خارج شود، پس از چند ثانیه مخزن خالی می‌شود؟

۳۱. گیاهی در هر شبانه‌روز، 12 میکرون رشد می‌کند. اگر هر آنگستروم (\AA) معادل 10^{-10} m باشد، آهنگ رشد این گیاه با روش نمادگذاری علمی چند آنگستروم بر ساعت است؟

۳۲. در رابطه فیزیکی $E = \frac{B^2}{A+C}$ ، کمیت A برحسب متر (m) و کمیت B برحسب کیلوگرم (kg) باشد، یکای کمیت E را به دست آورید.

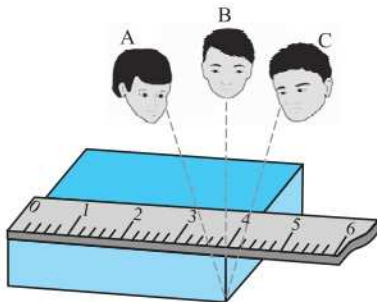
اندازه‌گیری و دقت و وسیله‌های اندازه‌گیری

صفحه ۱۴ و ۱۵ کتاب درسی

بسته سوم

در اندازه‌گیری کمیت‌های فیزیکی، همواره مقداری خطا و عدم قطعیت وجود دارد. سه عامل مهم، نقش اساسی در افزایش دقت اندازه‌گیری و کاهش خطای اندازه‌گیری دارند:

۱ **مهارت شخص آزمایشگر:** مهارت شخص آزمایشگر تأثیر بسیار مهمی روی دقت اندازه‌گیری دارد. یکی از این مهارت‌ها، نحوه مشاهده و خواندن نتیجه اندازه‌گیری است. شخصی که دقیقاً از روبه‌رو و به صورت عمود بر جسم، نتیجه اندازه‌گیری را مشاهده کند، دقت بیشتری در خواندن و در بیان نتیجه اندازه‌گیری دارد. برای مثال در شکل مقابل، خواندن نتیجه اندازه‌گیری از دید اشخاص A و C خطا را افزایش می‌دهد، در حالی که گزارش شخص B دقت بیشتری دارد.

۲ **تعداد دفعات اندازه‌گیری:** برای کاهش خطای ناشی از اندازه‌گیری، معمولاً اندازه‌گیری را چند بار تکرار می‌کنند و در نهایت میانگین آن‌ها را به عنوان نتیجه اندازه‌گیری در نظر می‌گیرند. البته دقت کنید که اگر در نتایج اندازه‌گیری، یک یا دو عدد، اختلاف زیادی با دیگر اعداد داشته باشند، آن اعداد را حذف کرده و در میانگین‌گیری به حساب نمی‌آوریم. به طور مثال، در شکل زیر که هر یک از خطوط، نتیجه یک اندازه‌گیری می‌باشد، داده به دست آمده در سمت چپ که اختلاف زیادی با بقیه اعداد دارد را حذف کرده و در میانگین‌گیری حساب نمی‌کنیم.

کمیتی که اندازه‌گیری می‌شود اندازه واقعی کمیت مورد نظر اینجاست. این نتیجه را در میانگین‌گیری در نظر می‌گیریم.

۳ **دقت وسیله اندازه‌گیری:** به کمینه تقسیم‌بندی هر وسیله اندازه‌گیری مدرج، دقت اندازه‌گیری آن وسیله می‌گویند. در خط‌کشی که برحسب سانتی‌متر مدرج شده است، (ا)، کمینه درجه بندی خط‌کش، برابر 1 cm است، بنابراین دقت اندازه‌گیری این خط‌کش برابر با 1 cm است، ولی در خط‌کشی که برحسب میلی‌متر مدرج شده است (ب)، کمینه درجه بندی خط‌کش، برابر 1 mm است، بنابراین دقت اندازه‌گیری این خط‌کش برابر با 1 mm است.

[ب]

[ا]

در ابزارهای اندازه‌گیری مدرج، هر چه تقسیم‌بندی وسیله اندازه‌گیری، کوچک‌تر باشد، دقت اندازه‌گیری آن وسیله بیش‌تر می‌شود و هر چه دقت اندازه‌گیری وسیله بیش‌تر باشد، خطای اندازه‌گیری آن کم‌تر است.

در ابزار اندازه‌گیری دیجیتال (رقمی)، دقت اندازه‌گیری برابر با یک واحد از کوچک‌ترین رقمی است که دستگاه، اندازه‌گیری می‌کند. **مثال** دماسنج دیجیتالی مقابل را در نظر بگیرید.

این دماسنج، عدد 32.8°C را نشان می‌دهد، بنابراین دقت اندازه‌گیری آن برابر با 0.1°C است.

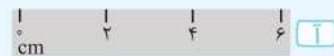
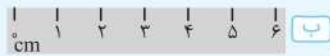
$$0.1^{\circ}\text{C} = \text{دقت اندازه‌گیری} \Rightarrow 32.8^{\circ}\text{C} : \text{عدد دماسنج}$$

آخرین (کوچک‌ترین) رقمی که دماسنج نشان می‌دهد

توجه در اندازه‌گیری با دستگاه‌های دیجیتال، برای محاسبه دقت اندازه‌گیری، می‌توان به جای آخرین رقم سمت راست، عدد یک و به جای بقیه رقم‌ها عدد صفر گذاشت و ممیز در سر جای خود باقی می‌ماند. با این روش، دقت اندازه‌گیری دستگاه برحسب واحد داده شده به دست می‌آید. به عنوان مثال اگر عدد گزارش شده توسط یک دستگاه دیجیتال برابر با 36.06 cm باشد، دقت اندازه‌گیری این وسیله به صورت زیر به دست می‌آید:

$$36.06\text{ cm} \Rightarrow \text{دقت اندازه‌گیری} = 0.01\text{ cm} = 0.01\text{ cm}$$

سؤال دقت اندازه‌گیری هر خطکش چقدر است؟

پاسخ کم‌ترین مقداری را که هر وسیله می‌تواند اندازه‌گیری کند، دقت اندازه‌گیری آن وسیله می‌گویند؛ بنابراین دقت اندازه‌گیری خطکش (آ) برابر با 1 cm ، دقت اندازه‌گیری خطکش (ب) برابر با 1 cm و دقت اندازه‌گیری خطکش (پ) برابر با 1 mm است.

سؤال یک آمپرسنج دیجیتال، شدت جریانی را که از یک مدار می‌گذرد، 2.004 mA میلی‌آمپر نشان می‌دهد. دقت اندازه‌گیری این آمپرسنج چند میکروآمپر است؟

ریاضی خارج ۹۶

$$2.004\text{ mA} \Rightarrow \text{دقت اندازه‌گیری} = 0.001\text{ mA}$$

حال با روش تبدیل زنجیره‌ای داریم:

$$0.001\text{ mA} \times \frac{1\text{ A}}{1000\text{ mA}} \times \frac{10^6\text{ }\mu\text{A}}{1\text{ A}} = 0.001 \times 10^{-3} \times 10^6\text{ }\mu\text{A} = 1\text{ }\mu\text{A}$$

اندازه‌گیری و دقت وسیله‌های اندازه‌گیری

پرسش‌های تشریحی

بسته
۳

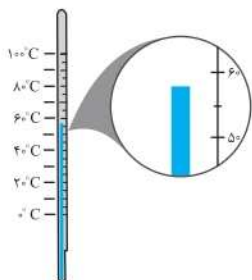
۳۳. چه تعداد از عوامل زیر، نقش مهمی در افزایش دقت اندازه‌گیری دارند؟

- آ دقت اندازه‌گیری وسیله اندازه‌گیری
- ب تعداد دفعات اندازه‌گیری
- پ یکای گزارش شده برای اندازه‌گیری
- ت مهارت شخص آزمایشگر
- ث دیجیتال بودن یا نبودن وسیله اندازه‌گیری

۳۴. با توجه به صفحه تندی‌سنج زیر، دقت اندازه‌گیری این تندی‌سنج چند $\frac{\text{km}}{\text{h}}$ است؟ (تندی‌سنج برحسب $\frac{\text{km}}{\text{h}}$ تقسیم‌بندی شده است.) (مشابه تمرین کتاب درسی)

۳۵. دقت اندازه‌گیری دماسنج مقابل چند درجه سلسیوس است؟

۳۶. یک دماسنج دیجیتال، دمای داخل و بیرون گلخانه را به ترتیب 24°C و 12°C نشان می‌دهد. دقت اندازه‌گیری این دماسنج چند درجه سلسیوس است؟

(مشابه تمرین کتاب درسی)

۳۷. در شکل زیر، دقت اندازه‌گیری کولیس چند برابر دقت اندازه‌گیری ریزسنج است؟

۳۸. دقت اندازه‌گیری کدام دماسنج با دقت اندازه‌گیری دماسنج رقمی مقابل برابر است؟

۳۹. دقت اندازه‌گیری یک ترازو، یک گرم است. کدام یک از اعداد زیر، نتیجه اندازه‌گیری با این ترازو نیست؟

۱ $2/34 \times 10^{13}$ pg ۲ $3/32 \times 10^{11}$ ng ۳ $4/32 \times 10^8$ μg ۴ $2/15 \times 10^5$ mg

۴۰. پیمانهای به حجم 5cm^3 داریم. کدام یک از عددهای زیر می‌تواند نتیجه اندازه‌گیری با این پیمانه باشد؟

۱ 19cm^3 ۲ 20cm^3 ۳ $20/5\text{cm}^3$ ۴ 21cm^3

۴۱. فاصله بین دو نقطه مشخص به چهار شکل زیر، گزارش شده است. گزارش اندازه‌گیری در کدام گزینه دقیق‌تر است؟

۱ 5430m ۲ $5/43\text{km}$ ۳ $5/430 \times 10^5\text{mm}$ ۴ $5/430 \times 10^2\text{cm}$

۴۲. فاصله بین دو نقطه به شکل چهارگزینه‌ای زیر اعلام شده است. دقت اندازه‌گیری در کدام گزینه از سایر گزینه‌ها بیش‌تر است؟ (سراسری ریاضی ۸۱)

۱ $8/79\text{km}$ ۲ $8/790 \times 10^6\text{mm}$ ۳ 879000cm ۴ $8/7900 \times 10^3\text{m}$

۴۳. مدت زمان سقوط توپی از ارتفاع 2m از سطح زمین توسط دانش‌آموزی در شش مرحله به صورت اعداد زیر اندازه‌گیری شده است. این دانش‌آموز

مدت زمان سقوط را چه عددی برحسب ثانیه باید گزارش دهد؟ « $0/39\text{s}, 0/38\text{s}, 0/25\text{s}, 0/42\text{s}, 0/61\text{s}, 0/38\text{s}$ »

(مشابه تمرین کتاب درسی)

۴۴. آزمایش‌های زیر را طراحی کنید:

آ تعیین جرم و حجم یک قطره آب

ب تعیین ضخامت یک سیم نازک یا نخ به وسیله خط‌کش

چگالی

صفحه ۱۶ تا ۱۸ کتاب درسی

بسته چهارم

احتمالاً شنیده‌اید که مردم می‌گویند، آب، سنگین‌تر از نفت است و یا آهن، فلز سنگینی است. آن‌چه به عنوان سنگینی بیان می‌شود، در حقیقت کمیتی به نام چگالی است.

به نسبت جرم (m) به حجم (V) یک ماده، چگالی آن ماده می‌گویند. به عبارتی جرم واحد حجم هر ماده، برابر با چگالی آن ماده است.

چگالی ماده همگنی به جرم m و حجم V از رابطه $\rho = \frac{m}{V}$ به دست می‌آید. یکای چگالی در SI کیلوگرم بر مترمکعب $\left(\frac{\text{kg}}{\text{m}^3}\right)$ است.

وقتی می‌گوییم چگالی آب، $1000 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}$ است، یعنی هر یک مترمکعب آب، جرمی برابر با 1000kg دارد و یا اگر چگالی روغن $800 \frac{\text{kg}}{\text{L}}$ باشد، یعنی هر یک لیتر روغن، جرمی برابر 800kg یا 800g دارد.

سؤال با توجه به جدول زیر، چگالی هر ماده را به دست آورید.

جرم (m)	حجم (V)	ماده
۲۰g	۱۰cm ^۳	(۱)
۵kg	۱L	(۲)
۸۰۰۰kg	۱m ^۳	(۳)
۲۰۰۰kg	۰/۵m ^۳	(۴)

پاسخ با توجه به رابطه چگالی ($\rho = \frac{m}{V}$) داریم:

$$\rho_1 = \frac{m_1}{V_1} = \frac{20g}{10cm^3} = 2 \frac{g}{cm^3}$$

$$\rho_2 = \frac{m_2}{V_2} = \frac{5kg}{1L} = 5 \frac{kg}{L}$$

$$\rho_3 = \frac{m_3}{V_3} = \frac{8000kg}{1m^3} = 8000 \frac{kg}{m^3}$$

$$\rho_4 = \frac{m_4}{V_4} = \frac{2000kg}{0.5m^3} = 4000 \frac{kg}{m^3}$$

توجه هر یکایی که برای جرم و حجم انتخاب کنید، چگالی نیز بر حسب آن‌ها به دست می‌آید.

نکته یکاهای متداول چگالی و رابطه بین آن‌ها به صورت مقابل است:

$$1 \frac{g}{cm^3} = 1000 \frac{kg}{m^3} = 1 \frac{kg}{L}$$

$$\frac{kg}{m^3} \xrightarrow[\times 1000]{\div 1000} \frac{g}{cm^3}$$

یعنی داریم:

سؤال فردی برای استحمام، مقدار ۵۰L آب استفاده می‌کند. اگر چگالی آب $1 \frac{g}{cm^3}$ باشد، این فرد چند کیلوگرم آب استفاده کرده است؟

پاسخ ابتدا باید یکای چگالی را به $\frac{kg}{L}$ تبدیل کنیم:

$$1 \frac{g}{cm^3} = 1 \frac{kg}{L}$$

$$\rho = \frac{m}{V} \Rightarrow 1 \frac{kg}{L} = \frac{m}{50L} \Rightarrow m = 50kg$$

حال از رابطه چگالی کمک می‌گیریم:

نکته برای مقایسه چگالی دو ماده به صورت مقابل عمل می‌کنیم:

$$\rho = \frac{m}{V} \Rightarrow \frac{\rho_A}{\rho_B} = \frac{m_A}{m_B} \times \frac{V_B}{V_A}$$

نکته ۱ اگر چگالی جسم جامد کم تر از چگالی مایع باشد، جسم جامد روی مایع شناور می‌شود.

۲ اگر چگالی جسم جامد برابر چگالی مایع باشد، جسم جامد درون مایع غوطه‌ور می‌شود.

۳ اگر چگالی جسم جامد بیش تر از چگالی مایع باشد، جسم جامد ته نشین می‌شود.

۴ اگر چند مایع مخلوط نشدنی را درون ظرف بریزیم، هر مایعی که چگالی بیش تری داشته باشد، پایین تر قرار می‌گیرد.

سؤال جسمی به جرم ۴kg دارای حجمی به اندازه ۶L است. اگر این جسم را در آب نمک با چگالی $1.1 \frac{kg}{L}$ قرار دهیم، وضعیت شناوری، غوطه‌وری و ته نشینی جسم را تعیین کنید.

$$\rho_{\text{جسم}} = \frac{m}{V} = \frac{4kg}{6L} = \frac{2}{3} \frac{kg}{L} \approx 0.66 \frac{kg}{L}$$

پاسخ ابتدا باید چگالی جسم را به دست آورید و سپس با چگالی مایع مقایسه کنیم:

جسم روی آب نمک شناور می‌شود. $\Rightarrow \rho_{\text{آب نمک}} < \rho_{\text{جسم}}$

الف تعیین چگالی جسم جامد

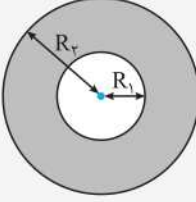
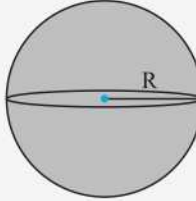
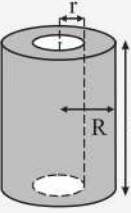
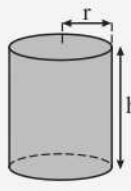
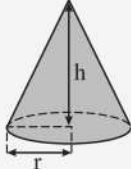
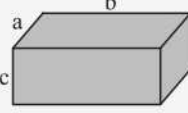
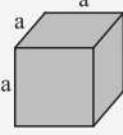
برای تعیین چگالی جسم جامد باید مراحل زیر را انجام دهید:

۱ جرم جسم را به کمک ترازو اندازه‌گیری کنید.

۲ تعیین حجم جسم:

۱۱ اگر جسم جامد، شکل هندسی منظمی، مانند کره یا مکعب و... داشته باشد: با اندازه‌گیری دقیق ابعاد و استفاده از فرمول های هندسی، می‌توانید حجم را محاسبه کنید.

نکته! در هنگام محاسبه چگالی، گاهی نیاز به محاسبه حجم جسم هایی داریم که دارای شکل مشخصی هستند. برای یادآوری، چند نمونه از این جسم ها و نحوه به دست آوردن حجم آن ها را در زیر می‌بینید:

 <p>۲ کره توخالی:</p> $V = \frac{4}{3} \pi (R_2^3 - R_1^3)$	 <p>۱ کره توپر:</p> $V = \frac{4}{3} \pi R^3$
 <p>۴ استوانه توخالی:</p> $V = \pi (R^2 - r^2) h$	 <p>۳ استوانه توپر:</p> $V = \pi r^2 h$
 <p>۷ مخروط:</p> $V = \frac{1}{3} \pi r^2 h$	 <p>۶ مکعب مستطیل:</p> $V = abc$
	 <p>۵ مکعب:</p> $V = a^3$

۱۲ اگر جسم جامد، شکل هندسی منظمی نداشته باشد: با استفاده از استوانه (ظرف) مدرج حاوی آب، می‌توانید حجم جسم را اندازه‌گیری کنید.

به این صورت که مقداری آب، درون استوانه مدرج بریزید و عدد حجم را مشخص کنید، سپس جسم مورد نظر را داخل آب قرار دهید، به طوری که کل جسم، زیر سطح آب قرار گیرد و سپس عدد حجم را از روی استوانه مدرج مشخص کنید. اختلاف دو عدد حجم، برابر با حجم جسم مورد نظر است.

استوانه مدرج
حجم آب پس از ورود جسم
حجم آب قبل از ورود جسم
آب
جسم با شکل نامنظم

سؤال ۱ جرم یک مکعبی فلزی به ابعاد $5\text{cm} \times 10\text{cm} \times 20\text{cm}$ برابر با 4kg است. چگالی این فلز در SI چقدر است؟

پاسخ حجم مکعب برابر است با:

$$V = 5\text{cm} \times 10\text{cm} \times 20\text{cm} = 10^3 \text{cm}^3$$

بنابراین:

$$\rho = \frac{m}{V} = \frac{4 \times 10^3 \text{g}}{10^3 \text{cm}^3} = 4 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3} \xrightarrow{1 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3} = 10^{-3} \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}} \rho = 4 \times 10^{-3} \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}$$

سؤال ۲ درون استوانه مدرجی که تا حجم 400cm^3 آب ریخته‌ایم، پرتقالی را به آرامی قرار می‌دهیم و پرتقال روی آب شناور می‌شود. با استفاده از میله نازکی، پرتقال را به طرف پایین هل می‌دهیم تا به طور کامل زیر سطح آب قرار گیرد. در این حالت، سطح آب در استوانه مدرج به عدد 520cm^3 می‌رسد. سپس پرتقال را خشک کرده و روی ترازو قرار می‌دهیم و ترازو عدد 60g را نشان می‌دهد. چگالی این پرتقال چند گرم بر سانتی متر مکعب است؟

پاسخ حجم پرتقال برابر است با اختلاف اعداد روی استوانه مدرج در دو حالت، بنابراین:

$$V = 520\text{cm}^3 - 400\text{cm}^3 = 120\text{cm}^3$$

بنابراین با استفاده از رابطه چگالی داریم:

$$\rho = \frac{m}{V} = \frac{60\text{g}}{120\text{cm}^3} = 0.5 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3}$$

ب تعیین چگالی یک مایع

استوانه (ظرف) مدرج را روی ترازو قرار دهید و جرم استوانه (ظرف) را به دست آورید. سپس تا حجم معینی، داخل استوانه مدرج، مایع مورد نظر را بریزید و جرم مجموع مایع و استوانه مدرج را به دست آورید. اختلاف عدد جرم‌های دو مرحله، برابر جرم مایع است و با داشتن جرم و حجم مایع، چگالی مایع را به راحتی محاسبه کنید.

سؤال جرم استوانه مدرجی برابر با 85 g است. داخل استوانه تا حجم 150 mL روغن سرخ‌کردنی می‌ریزیم و ظرف را روی ترازو قرار می‌دهیم. ترازو عدد 97 g را نشان می‌دهد. چگالی روغن در SI چقدر است؟

پاسخ جرم روغن برابر است با:

$$m = 97 - 85 = 12\text{ g}$$

$$150\text{ mL} = 150\text{ cm}^3$$

هر میلی‌لیتر برابر با یک سانتی‌متر مکعب است، بنابراین:

بنابراین با استفاده از رابطه چگالی داریم:

$$\rho = \frac{m}{V} = \frac{12\text{ g}}{150\text{ cm}^3} = 0.08 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3} \xrightarrow{1 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3} = 10^{-3} \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}} \rho = 80 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}$$

پ چگالی مخلوط همگن (آلیاژ)

در صورتی که دو یا چند ماده را با هم مخلوط کنیم (بدون آن‌که تغییر حجم صورت گیرد)، و یک مخلوط همگن به دست آید، در این صورت چگالی مخلوط حاصل از رابطه زیر به دست می‌آید:

$$\rho_{\text{مخلوط}} = \frac{m_1 + m_2 + \dots}{V_1 + V_2 + \dots} \Rightarrow \rho_{\text{مخلوط}} = \frac{\text{مجموع جرم همه مواد}}{\text{مجموع حجم همه مواد}} = \text{چگالی مخلوط}$$

توجه آلیاژ نیز نوعی مخلوط همگن است و برای به دست آوردن چگالی آلیاژ نیز می‌توان از رابطه بالا استفاده کرد.

سؤال ۲ کیلوگرم از مایع A به حجم 1000 cm^3 را با ۳ کیلوگرم از مایع B به حجم 3000 cm^3 مخلوط می‌کنیم. اگر در این اختلاط، تغییر حجم صورت نگیرد، چگالی مخلوط حاصل چند واحد SI است؟

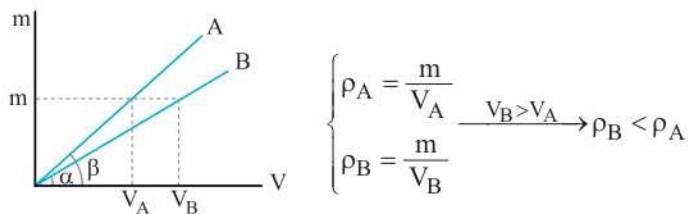
پاسخ

$$\rho_{\text{مخلوط}} = \frac{m_A + m_B}{V_A + V_B} \Rightarrow \rho_{\text{مخلوط}} = \frac{2000 + 3000}{1000 + 3000} = \frac{5000}{4000} = \frac{5}{4} = 1.25 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3}$$

$$\xrightarrow{1 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3} = 1000 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}} \rho_{\text{مخلوط}} = 1.25 \times 10^3 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}$$

ت نمودارهای مربوط به چگالی

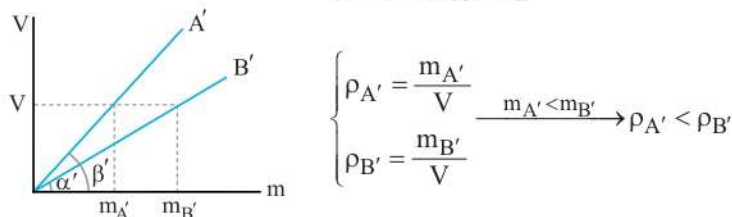
۱ با توجه به نمودار جرم برحسب حجم یک ماده داریم:

بنابراین در نمودار جرم برحسب حجم برای یک ماده، هرچه زاویه بین خط و محور X ها بیش تر باشد، چگالی ماده بیش تر است.

$$\beta > \alpha \Rightarrow \rho_A > \rho_B$$

۲ با توجه به نمودار حجم برحسب جرم یک ماده داریم:

بنابراین در نمودار حجم برحسب جرم برای یک ماده، هرچه زاویه بین خط و محور X ها بیش تر باشد، چگالی ماده کم تر است.

$$\beta' > \alpha' \Rightarrow \rho_{A'} < \rho_{B'}$$

۴
بخش

پاسخنامه

فیزیک و اندازه‌گیری

فصل ۱

۱ ممکن است، تغییر کنند

۲ چشم‌پوشی می‌شوند

۳ در این مدل، نور را به ذراتی تشبیه می‌کنیم که از چشمه نور خارج و روی خط راست منتشر می‌شوند و می‌توانند باریکه نور یا همان پرتو نور را تشکیل دهند. این پرتوها پس از برخورد به اجسام، بازتاب شده و به دور بین عکاسی و یا چشم می‌رسند و تصویر آن‌ها در دوربین یا چشم تشکیل می‌شود.

۴ نتایج آزمایش‌های جدید و یا پدیده‌های جدید می‌تواند باعث بازنگری یک مدل یا نظریه فیزیکی شود.

۵ با توجه به نوع حرکت برگ درخت و سقوط برگ، گزینه (۲) درست است.

۶ هفت

۷ برحسب یکاهای اصلی

۸ نرده‌ای: جرم - مسافت طی شده - چگالی - فشار
برداری: وزن - سرعت - نیرو - شتاب - جابه‌جایی

۹ کمیت‌های سرعت، جابه‌جایی و نیرو در متن داده شده کمیت‌های برداری هستند.

۱۰ می‌دانیم برای گزارش نتیجه اندازه‌گیری کمیت‌های برداری علاوه بر عدد، یکای مناسب و جهت نیز باید بیان شود ولی برای گزارش نتیجه اندازه‌گیری کمیت‌های نرده‌ای فقط کافی است که عدد و یکای مناسب بیان شود. تندی، فشار و مسافت طی شده کمیت‌های نرده‌ای هستند و شتاب، کمیت برداری است، بنابراین موارد (ب) و (ت) نادرست هستند.

۱۱ مزیت مهم در دسترس بودن آن است.
دو عیب اصلی آن این است که برای افراد مختلف دارای عددی متفاوت است و هم‌چنین با گذشت زمان برای یک فرد خاص نیز تغییر می‌کند.

۱۲ خیر - زیرا فاصله بین دو نبض متوالی در افراد مختلف، متفاوت است. در هنگام ترس و هیجان نیز سرعت نبض افزایش می‌یابد، بنابراین فاصله بین دو نبض، ثابت نیست و نمی‌توان از آن برای یکای زمان استفاده کرد.
توجه برای اندازه‌گیری زمان باید از وسیله‌ای استفاده شود که به طور منظم و ثابت تکرار شود، مانند روز خورشیدی.

۱۳ گزینه «۴»

بررسی سایر گزینه‌ها

۱ نیرو و فشار، کمیت‌های فرعی هستند.

۲ فشار و سرعت، کمیت‌های فرعی هستند.

۳ نیرو، کمیتی فرعی است.

۱۴

از بین کمیت‌های داده شده، فشار، تندی، کار، چگالی و انرژی هم فرعی و هم نرده‌ای هستند.

۱۵

می‌توانید از رابطه و یا یکای کمیت استفاده کنید.

$$\text{فشار: } P = \frac{F}{A} \left(\frac{\text{N}}{\text{m}^2} \equiv \frac{\text{s}^2}{\text{m}^2} \equiv \frac{\text{kg}}{\text{m} \cdot \text{s}^2} \right)$$

$$\text{توان: } P = \frac{E(\text{انرژی})}{t} \left(\frac{\text{kg} \cdot \text{m}^2}{\text{s}^2} \equiv \frac{\text{kg} \cdot \text{m}^2}{\text{s}^3} \right)$$

$$\text{گرمای ویژه: } \frac{\text{J}}{\text{kg} \cdot \text{K}} \equiv \frac{\text{s}^2}{\text{kg} \cdot \text{K}} \equiv \frac{\text{m}^2}{\text{s}^2 \cdot \text{K}}$$

۱۶

با توجه به این‌که ۱ AU برابر با $1.5 \times 10^{11} \text{ m}$ است، داریم:

$$\frac{4 \times 10^8 \text{ m}}{1.5 \times 10^{11} \text{ m}} \approx 2.67 \times 10^{-3} \text{ AU}$$

۱۷

طبق رابطه تندی، هر ly را بر حسب متر به دست می‌آوریم:

$$\text{مدت زمان} \times \text{تندی} = \text{مسافت طی شده}$$

$$\Rightarrow 1 \text{ ly} = v \times \Delta t = 3 \times 10^8 \frac{\text{m}}{\text{s}} \times (365 \times 24 \times 3600 \text{ s}) \approx 9.46 \times 10^{15} \text{ m}$$

۱۸

هر ۴۰ سیر، معادل ۶۴۰ مثقال است، بنابراین هر یک سیر برابر است با:

$$\text{مثقال } 16 = \frac{640}{40} = 16$$

هر یک مثقال تقریباً برابر ۵ گرم است، بنابراین ۱۶ مثقال، معادل است با:

$$16 \times 5 = 80 \text{ g}$$

هر گرم معادل $\frac{1}{1000}$ کیلوگرم است، بنابراین:

$$80 \text{ g} = \frac{80}{1000} \text{ kg} = \frac{8}{100} \text{ kg} = 0.08 \text{ kg}$$

یعنی قیمت هر 0.08 kg گوجه سبز برابر با ۶۰۰ تومان است، بنابراین قیمت

هر یک کیلوگرم گوجه سبز به صورت زیر به دست می‌آید:

$$\frac{1}{0.08} \times 600 = 7500 \text{ تومان}$$

۱۹

آ) با روش تبدیل زنجیره‌ای داریم:

$$\text{ذرع } 250 \text{ km} \times \frac{1000 \text{ m}}{1 \text{ km}} \times \frac{100 \text{ cm}}{1 \text{ m}} \times \frac{1 \text{ ذرع}}{104 \text{ cm}} \approx 2.4 \times 10^5$$

$$\text{فرسنگ } 250 \text{ km} \times \frac{1000 \text{ m}}{1 \text{ km}} \times \frac{100 \text{ cm}}{1 \text{ m}} \times \frac{1 \text{ ذرع}}{104 \text{ cm}} \times \frac{1 \text{ فرسنگ}}{6000 \text{ ذرع}} = 40$$

ب) با روش تبدیل زنجیره‌ای داریم:

$$80 \text{ kg} \times \frac{1000 \text{ g}}{1 \text{ kg}} \times \frac{1 \text{ مثقال}}{4184} \approx 16461 \text{ مثقال}$$

$$\text{من تبریز } 250 \text{ } = \frac{1 \text{ من تبریز}}{640 \text{ مثقال}} \times 16461 \text{ مثقال}$$

$$42 \frac{\mu\text{m}}{\text{ns}} \times \frac{1\text{ns}}{10^{-9}\text{s}} \times \frac{10^{-6}\text{m}}{1\mu\text{m}}$$

$$= \frac{42 \times 10^{-6}}{10^{-9}} \frac{\text{m}}{\text{s}} = 42 \times 10^3 \frac{\text{m}}{\text{s}}$$

$$14 \frac{\text{Tg}}{\text{pm}} \times \frac{10^{12}\text{g}}{1\text{Tg}} \times \frac{1\text{pm}}{10^{-12}\text{m}}$$

$$= \frac{14 \times 10^{12}}{10^{-12}} \frac{\text{g}}{\text{m}} = 14 \times 10^{24} \frac{\text{g}}{\text{m}}$$

$$18 \frac{\text{mg}}{\mu\text{s}} \times \frac{1\mu\text{s}}{10^{-6}\text{s}} \times \frac{10^{-3}\text{g}}{1\text{mg}} = \frac{18 \times 10^{-3}}{10^{-6}} \frac{\text{g}}{\text{s}} = 18 \times 10^3 \frac{\text{g}}{\text{s}}$$

$$x = 6/4 \frac{\mu\text{m}^2}{\text{ns}^2} \times \frac{\text{s}^2}{\text{Tm}^2} \Rightarrow x = 6/4 \times \frac{(10^{-6}\text{m})^2}{(10^{-9}\text{s})^2} \times \frac{\text{s}^2}{(10^{12}\text{m})^2}$$

$$\Rightarrow x = 6/4 \times \frac{10^{-12}\text{m}^2}{10^{-18}\text{s}^2} \times \frac{\text{s}^2}{10^{24}\text{m}^2} = 6/4 \times 10^{-9}$$

$$x = 7/1 \frac{\text{mA}^2}{\text{cm}^2} \times \frac{\text{dm}^2}{\text{kA}^2} \Rightarrow x = 7/1 \times \frac{(10^{-2}\text{A})^2}{(10^{-2}\text{m})^2} \times \frac{(10^{-1}\text{m})^2}{(10^3\text{A})^2}$$

$$\Rightarrow x = 7/1 \times \frac{10^{-4}\text{A}^2}{10^{-4}\text{m}^2} \times \frac{10^{-2}\text{m}^2}{10^6\text{A}^2} = 7/1 \times 10^{-16}$$

$$A = 4\pi R^2 \Rightarrow A = 4 \times 3 \times (6400 \times 10^3 \text{m})^2$$

$$\Rightarrow A = 49152 \times 10^4 \times 10^6 \text{m}^2 = 49152 \times 10^{10} \text{m}^2$$

$$49152 \times 10^{10} \text{m}^2 \times \frac{\text{هکتار}}{10^4 \text{m}^2} = 49152 \times 10^6 \text{هکتار}$$

برای مقایسه یک کمیت برای دو جسم مختلف، حتماً باید اعداد بیان شده بر حسب یک‌های یکسان باشند، بنابراین تندی اتومبیل‌های A و B را بر حسب $\frac{\text{m}}{\text{s}}$ و یا هر دورا بر حسب $\frac{\text{km}}{\text{h}}$ به دست آورده و سپس مقایسه می‌کنیم.

$$\begin{cases} v_A = 108 \frac{\text{km}}{\text{h}} \times \frac{1000\text{m}}{1\text{km}} \times \frac{1\text{h}}{3600\text{s}} = 108 \times \frac{10}{36} = 30 \frac{\text{m}}{\text{s}} \\ v_B = 20 \frac{\text{m}}{\text{s}} \end{cases}$$

$$\Rightarrow v_A > v_B$$

از سال نهم به خاطر داریم که تندی متوسط برابر است با:

$$\text{تندی متوسط} = \frac{\text{مسافت طی شده}}{\text{زمان}} = \frac{\text{محیط مدار حرکت زمین}}{\text{زمان}}$$

$$\Rightarrow 30 \frac{\text{km}}{\text{s}} = \frac{2\pi r}{\pi \times 10^7 \text{s}} \Rightarrow r = \frac{30 \times 10^7}{2} \text{km}$$

$$\Rightarrow r = \frac{3 \times 10^8}{2} \text{km} = 1.5 \times 10^8 \text{km}$$

با روش تبدیل زنجیره‌ای داریم:

$$1.5 \times 10^8 \text{km} \times \frac{10^3 \text{m}}{1\text{km}} \times \frac{1\text{Mm}}{10^6 \text{m}} = 1.5 \times 10^5 \text{Mm}$$

ت

$$108 \frac{\text{ft}}{\text{min}} \times \frac{200\text{mg}}{1\text{ft}} \times \frac{10^{-3}\text{g}}{1\text{mg}} = 21.6 \text{g}$$

$$30000 \text{ft} \times \frac{12\text{in}}{1\text{ft}} \times \frac{2.54\text{cm}}{1\text{in}} \times \frac{1\text{m}}{100\text{cm}} = 9.144 \times 10^3 \text{m}$$

ث

$$12 \frac{\text{kg}}{\text{m}^2} \times \frac{1000\text{g}}{1\text{kg}} \times \frac{1\text{m}^2}{1000\text{L}} = 12 \frac{\text{g}}{\text{L}}$$

$$48 \frac{\text{mile}}{\text{h}} \times \frac{1/6\text{km}}{1\text{mile}} = 76/8 \frac{\text{km}}{\text{h}}$$

$$800 \frac{\text{L}}{\text{s}} \times \frac{60\text{s}}{1\text{min}} \times \frac{1\text{m}^3}{1000\text{L}} = 48 \frac{\text{m}^3}{\text{min}}$$

ج

با استفاده از روش تبدیل زنجیره‌ای داریم:

$$100 \frac{\text{km}}{\text{h}} \times \frac{1\text{h}}{3600\text{s}} \times \frac{1000\text{m}}{1\text{km}} = \frac{1000}{36} \frac{\text{m}}{\text{s}} = 27.78 \frac{\text{m}}{\text{s}}$$

$$27.78 \frac{\text{m}}{\text{s}} \times \frac{1\text{گر}}{0.5144 \frac{\text{m}}{\text{s}}} = 54 \text{گر}$$

ج

در تبدیل یکای توان دار، ضریب تبدیل نیز به توان می‌رسد.

$$6\text{s}^2 \times \left(\frac{1\text{ns}}{10^{-9}\text{s}}\right)^2 = 6\text{s}^2 \times \frac{1\text{ns}^2}{10^{-18}\text{s}^2} = 6 \times 10^{18} \text{ns}^2$$

$$12\text{m}^2 \times \left(\frac{1\text{km}}{10^3\text{m}}\right)^2 = 12\text{m}^2 \times \frac{1\text{km}^2}{10^6\text{m}^2} = 12 \times 10^{-9} \text{km}^2$$

$$17\text{m}^2 \times \left(\frac{1\mu\text{m}}{10^{-6}\text{m}}\right)^2 = 17\text{m}^2 \times \frac{1\mu\text{m}^2}{10^{-12}\text{m}^2} = 17 \times 10^{12} \mu\text{m}^2$$

$$22\text{ps}^2 \times \left(\frac{10^{-12}\text{s}}{1\text{ps}}\right)^2 = 22\text{ps}^2 \times \frac{10^{-24}\text{s}^2}{1\text{ps}^2} = 22 \times 10^{-24} \text{s}^2$$

$$76\text{Mm}^3 \times \left(\frac{10^6\text{m}}{1\text{Mm}}\right)^3 = 76\text{Mm}^3 \times \frac{10^{18}\text{m}^3}{1\text{Mm}^3} = 76 \times 10^{18} \text{m}^3$$

$$52\text{Gm}^2 \times \left(\frac{10^9\text{m}}{1\text{Gm}}\right)^2 = 52\text{Gm}^2 \times \frac{10^{18}\text{m}^2}{1\text{Gm}^2} = 52 \times 10^{18} \text{m}^2$$

در تبدیل یکای کسری صورت و مخرج باید از ضریب تبدیل‌های جداگانه استفاده کنید.

$$25 \frac{\text{m}}{\text{s}} \times \frac{1\mu\text{m}}{10^{-6}\text{m}} \times \frac{10^{-3}\text{s}}{1\text{ms}} = \frac{25 \times 10^{-3}}{10^{-6}} \frac{\mu\text{m}}{\text{ms}} = 25 \times 10^3 \frac{\mu\text{m}}{\text{ms}}$$

$$62 \frac{\text{g}}{\text{m}} \times \frac{1\text{kg}}{10^3\text{g}} \times \frac{10^{-6}\text{m}}{1\mu\text{m}}$$

$$= \frac{62 \times 10^{-6}}{10^3} \frac{\text{kg}}{\mu\text{m}} = 62 \times 10^{-9} \frac{\text{kg}}{\mu\text{m}}$$

$$9 \frac{\text{g}}{\text{s}} \times \frac{1\text{Mg}}{10^6\text{g}} \times \frac{10^{-9}\text{s}}{1\text{ns}} = \frac{9 \times 10^{-9}}{10^6} \frac{\text{Mg}}{\text{ns}} = 9 \times 10^{-15} \frac{\text{Mg}}{\text{ns}}$$

۳۷

شکل (آ) یک کولیس و شکل (ب) یک ریزسنج رقمی را نشان می‌دهد، بنابراین:

$$\begin{cases} \text{دقت اندازه‌گیری کولیس} = 0.01 \text{ mm} \\ \text{دقت اندازه‌گیری ریزسنج} = 0.001 \text{ mm} \end{cases}$$

$$\Rightarrow \frac{\text{دقت اندازه‌گیری کولیس}}{\text{دقت اندازه‌گیری ریزسنج}} = \frac{0.01 \text{ mm}}{0.001 \text{ mm}} = 10$$

۳۸

دقت اندازه‌گیری، دماسنج رقمی داده شده برابر با 0.1°C است. از طرفی می‌دانیم در ابزار اندازه‌گیری مدرج، کمینه تقسیم‌بندی برابر با دقت اندازه‌گیری آن ابزار است.

بررسی گزینه‌ها

۱ 0.1°C (✓) دقت اندازه‌گیری

۲ 0.5°C (✗) دقت اندازه‌گیری

۳ 0.2°C (✗) دقت اندازه‌گیری

۴ 1°C (✗) دقت اندازه‌گیری

۳۹

بررسی گزینه‌ها

۱ $2.34 \times 10^{12} \text{ pg} \times \frac{10^{-12} \text{ g}}{1 \text{ pg}} = 2.34 \times 10^0 \text{ g} = 2.34 \text{ g}$ (✗)

۲ $2.32 \times 10^{11} \text{ ng} \times \frac{10^{-9} \text{ g}}{1 \text{ ng}} = 2.32 \times 10^2 \text{ g} = 232 \text{ g}$ (✓)

۳ $4.32 \times 10^8 \text{ } \mu\text{g} \times \frac{10^{-6} \text{ g}}{1 \text{ } \mu\text{g}} = 4.32 \times 10^2 \text{ g} = 432 \text{ g}$ (✓)

۴ $2.15 \times 10^5 \text{ mg} \times \frac{10^{-3} \text{ g}}{1 \text{ mg}} = 2.15 \times 10^2 \text{ g} = 215 \text{ g}$ (✓)

۴۰

وقتی حجم پیمانانه، 5 cm^3 است، یعنی کوچک‌ترین حجمی که می‌توان به کمک این پیمانانه اندازه گرفت، برابر با 5 cm^3 است. بنابراین این پیمانانه می‌تواند حجم‌هایی که مضرب عدد ۵ هستند را اندازه‌گیری کند، بنابراین گزینه (۲) می‌تواند نتیجه اندازه‌گیری با این پیمانانه باشد.

۴۱

در هر مورد دقت اندازه‌گیری را به دست می‌آوریم، دقت کنید که برای آن‌که مقایسه درستی انجام دهیم، تمام دقت‌های اندازه‌گیری باید برحسب یک واحد بیان شوند.

بررسی گزینه‌ها

۱ $5430 \text{ m} \rightarrow$ دقت اندازه‌گیری

۲ $5.43 \text{ km} \rightarrow$ دقت اندازه‌گیری $= 0.01 \text{ km} \times \frac{10^3 \text{ m}}{1 \text{ km}} = 10 \text{ m}$

۳ $5.430 \times 10^5 \text{ mm}$

\rightarrow دقت اندازه‌گیری $= 0.001 \times 10^5 \text{ mm} \times \frac{10^{-3} \text{ m}}{1 \text{ mm}} = 0.1 \text{ m}$

۴ $5.430 \times 10^2 \text{ cm}$

\rightarrow دقت اندازه‌گیری $= 0.001 \times 10^2 \text{ cm} \times \frac{10^{-2} \text{ m}}{1 \text{ cm}} = 0.001 \text{ m}$

می‌دانیم هرچه دقت اندازه‌گیری کوچک‌تر باشد، یعنی اندازه‌گیری، دقیق‌تر انجام شده است، بنابراین در گزینه (۴) اندازه‌گیری، دقیق‌تر است.

۲۸

آ $6.28 \times 10^6 \text{ nm} = 6.28 \times 10^6 \times 10^{-9} \text{ m} = 6.28 \times 10^{-3} \text{ m}$

ب $0.000070 \text{ s} = 7.0 \times 10^{-5} \text{ s}$

پ $2.0 \times 10^{-3} \text{ } \mu\text{C} = 2.0 \times 10^{-3} \times 10^{-6} \text{ C} = 2.0 \times 10^{-9} \text{ C}$

ت $175 \times 10^{-4} \text{ m} \times \frac{1 \text{ pm}}{10^{-12} \text{ m}} = 175 \times 10^8 \text{ pm}$

۲۹

$1 \text{ day} \times \frac{24 \text{ h}}{1 \text{ day}} \times \frac{3600 \text{ s}}{1 \text{ h}} = 86400 \text{ s}$

$\frac{1/6 \text{ m}}{10 \text{ day}} \times \frac{1 \text{ } \mu\text{m}}{10^{-6} \text{ m}} \times \frac{1 \text{ day}}{86400 \text{ s}} = 1/85 \frac{\text{ } \mu\text{m}}{\text{s}}$

۳۰

طبق آهنگ خروج آب، در هر دقیقه، 30 L آب از مخزن خارج می‌شود، بنابراین:

$600 \text{ L} \times \frac{1 \text{ min}}{30 \text{ L}} = 20 \text{ min}$

۳۱

هر شبانه روز، ۲۴ ساعت است، بنابراین آهنگ رشد گیاه برابر است با:

آهنگ رشد $= \frac{12 \text{ } \mu\text{m}}{24 \text{ h}} = 0.5 \frac{\text{ } \mu\text{m}}{\text{h}}$

حال با استفاده از روش تبدیل زنجیره‌ای داریم:

$0.5 \frac{\text{ } \mu\text{m}}{\text{h}} \times \frac{1 \text{ m}}{10^6 \text{ } \mu\text{m}} \times \frac{1 \text{ } \text{Å}}{10^{-10} \text{ m}} = 0.5 \times 10^4 \frac{\text{ } \text{Å}}{\text{h}} = 5 \times 10^3 \frac{\text{ } \text{Å}}{\text{h}}$

۳۲

$[E] = \frac{[B]^2}{[A]+[C]} \xrightarrow{[B]=\text{kg}, [A]=[C]=\text{m}} [E] = \frac{\text{kg}^2}{\text{m}}$

توجه: کمیت‌های A و C برای این‌که بتوانند با هم جمع شوند، باید دارای یکاهای برابر باشند.

۳۳

عبارت‌های «آ»، «ب» و «ت» درست هستند.

۳۴

تندی سنج نشان داده شده، یک ابزار اندازه‌گیری مدرج است، بنابراین دقت اندازه‌گیری آن برابر با کمینه درجه‌بندی آن است. با توجه به شکل داده شده در سؤال، فاصله بین دو عدد ۸۰ و ۱۰۰ به ۱۰ قسمت مساوی تقسیم شده است، بنابراین کمینه درجه‌بندی آن (فاصله بین دو خط) برابر با $2 \frac{\text{km}}{\text{h}}$ است، پس دقت اندازه‌گیری آن برابر با $2 \frac{\text{km}}{\text{h}}$ است.

۳۵

کمینه تقسیم‌بندی برابر با 5°C است، بنابراین دقت اندازه‌گیری دماسنج برابر با 5°C است.

۳۶

در ابزار اندازه‌گیری دیجیتال، یک واحد از آخرین رقم سمت راست، دقت اندازه‌گیری وسیله را نشان می‌دهد. در این دماسنج، دقت اندازه‌گیری برابر با 1°C است.

3

بخش

نمونه سؤال امتحانی

ساعت شروع: ۸ صبح

آزمون نوبت اول

آزمون ۱

ردیف	سؤالات امتحانی	نمره
۱	<p>درستی (✓) یا نادرستی (×) عبارتهای زیر را مشخص کنید.</p> <p>(آ) کار، جریان الکتریکی و وزن همگی کمیت‌های نرده‌ای هستند.</p> <p>(ب) اگر هر قدم را برای یکای طول انتخاب کنیم، مهم‌ترین مشکل آن تغییرپذیر بودن آن است.</p> <p>(پ) مولکول‌های مایع، نظم و تقارن جامدهای بلورین را ندارند و فاصله بین ذرات آن‌ها بیشتر از جامدات است.</p> <p>(ت) مقدار بالا رفتن آب در لوله موئین، به عمق لوله داخل آب بستگی دارد.</p> <p>(ث) اگر جهت سرعت جسم تغییر کند، اندازه انرژی جنبشی آن جسم تغییر نمی‌کند.</p> <p>(ج) جامدهای بی‌شکل نقطه ذوب مشخصی ندارند.</p>	۱/۵
۲	<p>جاهای خالی عبارتهای زیر را پر کنید.</p> <p>(آ) کمیت‌هایی را که یکاهای آن‌ها از روی یکاهای مستقل تعریف می‌شوند، کمیت‌های می‌نامیم.</p> <p>(ب) ارتفاع ستون جیوه در آزمایش توریجلی با رفتن به ارتفاعات، می‌یابد.</p> <p>(پ) اندازه قطره‌های آب روی سطح دوده اندود از اندازه قطره‌های آب روی سطح چرب است.</p> <p>(ت) با افزایش دما، نیروهای بین مولکولی می‌یابند.</p>	۱
۳	<p>به هر یک از سؤالات زیر پاسخ دهید.</p> <p>(آ) مدل سازی را تعریف کنید.</p> <p>(ب) یک مکعب آهنی به ما داده شده است. روشی پیشنهاد کنید که با استفاده از آن بتوان توخالی یا توپر بودن مکعب را تشخیص داد.</p>	۱/۵
۴	<p>در هر یک از شکل‌های زیر، دقت اندازه‌گیری وسیله را تعیین کنید.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>(ب)</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>(آ)</p> </div> </div>	۰/۵
۵	<p>به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>(آ) چرا سطح آب در لوله موئین فرورفته است؟</p> <p>(ب) چرا قطره‌های آب در حال سقوط به شکل کروی در می‌آیند؟</p> <p>(پ) چرا در روزهایی که باد می‌وزد، ارتفاع موج‌های دریا بالاتر از ارتفاع میانگین است؟</p> <p>(ت) در شکل مقابل، قطره‌های روغن با دمای متفاوت از دهانه دو قطره‌چکان خارج می‌شوند. در کدام شکل دمای قطره‌های روغن بیشتر است؟ چرا؟</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> </div> <p>(۱) (۲)</p>	۲/۲۵
۶	<p>تبدیل واحدهای زیر را انجام دهید.</p> <p>(آ) اگر موی سرد مدت ۱۰ روز به اندازه ۲/۴ mm رشد کند، آهنگ رشد مو تقریباً چند میکرومتر بر ثانیه است؟</p> <p>(ب) $38 \mu\text{m}^2 = \dots \text{nm}^2$</p> <p>(پ) $\frac{0.5 \text{ kg.m}}{\text{s}^2} = \dots \frac{\text{mg.m}}{\text{ms}^2}$</p>	۲

۷	در ظرفی ۳L آب با چگالی $1 \frac{kg}{L}$ را با ۲L مایعی با چگالی $1.5 \frac{kg}{L}$ مخلوط می‌کنیم. اگر تغییر حجم صورت نگیرد، چگالی مخلوط حاصل چند کیلوگرم بر لیتر است؟
۸	برای تعیین چگالی یک جسم جامد، جرم و حجم آن را به صورت زیر اندازه‌گیری می‌کنیم. با توجه به اطلاعات روی شکل، چگالی این جسم چند کیلوگرم بر متر مکعب است؟
۹	در شکل زیر، مقدار h را به دست آورید. (فشار هوای محیط برابر با $101 kPa$ ، $\rho_{\text{آب}} = 1000 \frac{kg}{m^3}$ و $g = 10 \frac{N}{kg}$)
۱۰	اگر در بارومتر زیر، اندازه نیروی وارد بر انتهای لوله برابر با $10/2 N$ باشد، سطح مقطع انتهای لوله آزمایش چند متر مربع است؟
۱۱	در شکل روبه‌رو اندازه قطر لوله در ابتدا و انتها یکسان است و آب به صورت لایه‌ای و پایا از چپ به راست در لوله جریان دارد: (آ) تندی و فشار آب در نقاط A، C و E را با یکدیگر مقایسه کنید. (ب) در چه نقاطی فشار آب در حال کاهش و در چه نقاطی فشار در حال افزایش است؟
۱۲	در لوله‌ای به شعاع $3 m$ ، روغن با تندی $1/2 \frac{m}{s}$ شارش می‌کند: (آ) این لوله یک بشکه ۸۱ لیتری را در مدت زمان چند ثانیه پرمی‌کند؟ ($\pi = 3$) (ب) اگر شعاع لوله را نصف کنیم، تندی شاره روغن چند برابر می‌شود؟
۱۳	جسم زیر با نیروی \vec{F} روی سطح کشیده می‌شود و 10 متر به سمت راست جابه‌جا می‌شود. در این جابه‌جایی: (آ) کار نیروی وزن بر روی این جسم چند ژول است؟ (ب) کار نیروی عمودی تکیه‌گاه بر روی این جسم چند ژول است؟ (پ) کار نیروی \vec{F} بر روی این جسم چند ژول است؟ (ت) کار نیروی اصطکاک (f_k) بر روی این جسم چند ژول است؟ (ث) کار کل انجام‌شده بر روی این جسم چند ژول است؟
۲۰	موفق و مؤید باشید

